

ЦАРСТВЕННИКЪ

ИЛИ

ИСТОРИЯ

БОЛГАРСКАЯ

КОЯТО УЧИ

ОТЪ ГДѢ СА БОЛГАРЕ ПРОИЗИШЛИ, КАКО СА КРАЛЕВ-
СТВОВАЛИ, КАКО ЖЕ ЦАРСТВОВАЛИ И КАКО
ЦАРСТВО СВОЕ ПОГУБИЛИ И ПОДЪ
ИГО ПОДПАДНАЛИ

ИЗЪ

МАВРОБИРА ЛАТИНСКАГО,
БАРОНИА, ІОАННА ЗОВАРЯ, БУЕ-
ФИРА ФРАНЦУЗСКАГО, ТЕОФАНА ГРЕ-
ЧЕСКАГО, СВЕТАГО ЕВТИМІА ТЕРНОВСКАГО,
СВЕТАГО ДИМИТРІА РОСТОВСКАГО И ДРУГИХЪ ЛѢТОПИСЦЕВЪ
СОБРАНА.

ИЗДАНИЕ ПЕРВОЕ.

Bolgarische Geschichte.

У Б У Д И М У

Писмены Кр. Свеучилишта Пештанскогъ

1844.

См.

Ч. 105
XXVI

Ст. 44 305
XXVI

КЪ ЕДИНОРОДНЫМЪ МОИМЪ
БОЛГАРОМЪ.

Те, о любимии мои единокровни, излагаю вамъ днесъ въ той книзѣ Царственникъ названной начало вашихъ прародителей, отъ гдѣ са они сирѣчь произишли, и сичкая ихъ дѣянїя, даже до паденїя ихъ, за да видите вы, едно убо, каковыхъ славныхъ прародителей сте внуцы, а друго, зацо состоянїе человѣческое въ томъ свѣтѣ не е постоянно, но всегда премѣненїю подлежи, то есть: благополучїю послѣдува злополучїе, а злополучїю благополучїе.

Сначала наши прародители беха безслави и нищо, а послѣ со своею храбростїю стигнаха до весма высокога степене славы, какъ то многу историцы проповѣдувать. По времени же пакъ ослабѣха, обезславихасе и подъ иго подпаднаха. Но това отъ гдѣ; Отъ не согласїя ихъ; понеже развезаха союзъ согласїя, и раздѣлихасе единъ на една страна, а другъ на друга. И

така они со согласіемъ прославихася, а съ несогласіемъ изгубиха свою славу. И таковъ плодъ ражда несогласіе: кое то и Господь въ Маттея увѣрява глаголя „Всяко царство раздѣлшееся на ся не станеть.“

Преблагословенна убо вещь е, возлюбленіи, согласіе: понеже гдѣ то е оно, тамо е Богъ, какъ то пакъ въ Маттеа онъ самъ дума „идѣже еста два или тріе собрани во имя мое, ту есмь посредѣ ихъ“ а гдѣ то е Богъ, тамо секое благополучіе быва, и секое дѣло е удобно.

Здравствуйте.

ЦАРСТВЕННИКЪ

или

ИСТОРИЯ БОЛГАРСКА.

Кога потопа Богъ тоя свѣтъ въ лѣто отъ Адама 2242, дума Мавробирь, останаха само осмь души на земля та живи: Ной и при сынове негови, Симъ, Хамъ и Іафеть и четыри жены ихни.

Послѣ же, като начнаха да се умножавать внуцы те Ноеви, и разумѣ Ной, защо отъ негово то племя ще наполни Богъ сичка та земля сось чловѣцы, выгна трима та си сынове, Сима, Хама и Іафета, и имъ раздѣли сичка та земля на три части. И даде

Симу убо восточна та земля, коя то се нарича Азія.

Хаму же южна та земля, коя то се нарича Африка.

Іафету же западна та земля, и сѣверна та, кои то се наричатъ Европа.

Живѣя же Ной предъ потопа лѣта 600, и слѣдъ потопа лѣта 350. И до тога, еще же и по смерти Ноевой до 182 лѣта сичкій родъ чловѣческій говореха единъ языкъ, и вѣруваха една вѣра. Въ лѣто же 492. отъ потопа, а отъ миро-

бытія 2734. появи се единь, именемъ Невротъ, сынъ Хосовъ, внукъ Хамовъ, кой то беше най силенъ на земля та отъ сички те человекы, и огради Вавилонъ со съ крѣпость (кале), и царува въ него, и быде первый звѣздочетецъ и чародѣй на земля та, и направи монеты сребренны, и изнайде оружіе воинско, сирѣчь лукъ, стрѣла, мечъ и копіе, и состави войска и быде первый мучитель на земля та. Той, думамъ, богопротивный Невротъ собралъ сичкій родъ человеческій, и имъ рече: приидете да изградиме единъ столпъ высокъ до небо то, що то ако быде пакъ потопъ на земля та, да не може Богъ да ны погуби, какъ то погуби первы те человекы. И така согласиха се сички те на това богопротивно дѣло, и прудившеся 40 години, изградиха високо до облацы те, и искаха да стигнуть до небо то, и не се оставяха. Тога Богъ, ка то видѣ нижно то безуміе, разгнѣвасе на нихъ и размѣси имъ языкы те, штоо единъ другому не разумѣваха какво искать, и така престанаха да работать, и раздѣлихасе на 72. языкы: то есть Симовое племѣ на 25. языкы, Хамовое племѣ на 35. языкы, а Іафетовое племѣ на 12. языкы.

И така сички те заборавахъ первый языкъ, оубо Евера, сына Салова, внука Кайнаканова, правнука Арфаксадова, пресправнука Симова; зашто те Еверъ не послуша Неврота, и не отиде да помага на онова столпотвореніе, зашто то се боѣше отъ Бога. И така сохрани се первый языкъ во Евровый домъ, отъ гдѣ то произидоха Еврей.

Іафеть имаше сынове седмъ, и имена та беха

Первому Гомеръ: отъ него произидоха Гомери, Галати и Кимери или Цымбри.

Второму Магогъ: отъ него произидоха Магисіати, Готти, Скити, отъ коихъ Турцы и Татары.

Третому Мадай: отъ него са Миди.

Четвертому Іоаннь или Іонанъ: отъ него произидоха Іонійскій народъ и Грецы.

Петому Теоваль: отъ него са Левити, Вери и Ишпанцы.

Шестому Мосохъ: отъ него произидоха Каппадоки, Мисини, Росси, Иллирицы, и сичкій родъ Славянскій.

Седмому Тарасъ: отъ него са Траки и Таренини.

Мосохъ шестый сынъ Іафетовъ, послѣ смѣшенія языкы въ лѣто миробытія 2774. абіе насели се со сичко то свое племѣ во Азія между черно то море и бело то. Послѣ умножиха се и прострехасе до карабатски те горы, и населихасе на Месха гора, коя то е между Иверія и черно то море, гдѣ то сега живѣять два родове: Гери и Лиги на гора Термодонда: коя то отъ Мосохово то име се нарече Месха или Мисинія или Мисія. До тува Іоаннь Зонарь.

Стрыковскій же дума: абіе слѣдъ попопа Мосохъ излѣзна отъ Вавилонъ во Азія и во Европа надъ брегами чернаго моря и соорил на свое име градъ, и умножившеся отъ него народи прострехасе въ полунощныя страны задъ черно то море надъ Дона и Волга реки и надъ езеро Меотисъ, гдѣ то Донъ впада въ море и Днепръ и Днестръ, и надъ Дунавъ въ поля широки распространихасе сходно съ именами праотець ихныхъ: Понеже Іафеть се толкува разширитель, а Мосохъ, растягающій далече. И така отъ Мосоха произидоха Москали, Лехи, Болгары, Чехи, Боемцы, Унгри, Сербы, Далмати,

Хорвати, Ерцеговцы, Черногорцы, Словацы и Венеціани:

Іоаннь Зонарь пише: Даки и Мисагети, Болгаре и Сербе преидоха отъ сѣверныхъ странъ, и насѣлихасе отъ две те страны покрай Дунава, въ лѣто миробытія 4522, и отъ нихны те имена тая земля се назва Мисинія или Мисія: коя то има границы черно то море, Добриджа, Бѣльградъ, Будимъ и Басарабія, и наименовасе восточна та нейна страна Велика Мисія, а западна та, мала Мисія. Сось друго име они се нарекоха и Иллирикъ отъ Иллирика перваго Краля. Послѣ родившеся отъ Иллириково то сѣме двама братія Болгъ и Бремъ, и неможевше да живѣять заедно, раздѣлиха тая земля на две части. И Болгъ зема Сѣверовосточна та страна, а Бремъ Югозападна та страна. Отъ Брема произидоха Брандбурцы, Поляцы, Босемцы, Чехи: а отъ Болга, Болгаре, Сербе, Хорвати, Далмати, Черногорцы. До тува Іоаннь Зонарь.

Буефиръ Французинъ пише: Има градъ во Иллирицѣ Сардикія зовомый; кой то сега се называ Средецъ (Софія), той беше столный градъ Болгаровъ посредѣ Болгаріи.

Пакъ Буефиръ дума: защо Болгаре, Сербе, Лехи, Чехи, Словаки, сички са Иллирической родъ.

Пакъ изъ Францускаго лѣтописа: Бремъ Князь Чешки излѣзна отъ Иллирика, гдѣ то бежа се заселили сичкій родъ Славенскій и нижная воинства, и поиде въ западъ, да трѣси себѣ земля, въ Нѣмски те страны, и вмѣсти се между рѣкою Висла и между Албинъ, Висорка и Винсера къ Нѣмской земли, и согради тамо градъ крѣпокъ, и наименова го Бремъ или Барзименъ, кое то ще се рече: отъ обремененія упокоихъ я.

РЯДЪ КРАЛЕЙ и ЦАРЕЙ БУЛГАРСКИХЪ.

Иллирикъ быде первый Краль Болгарскій въ Мисинія, преидевши отъ Сѣверныхъ странъ, какво то горе се рече, сось Даки и Мисагети, Болгаре и Сербе, въ лѣто миробытія 4522. Онъ беше весма юнакъ въ боеве те. Бисе найнапредъ съ Тракійскаго царя и побѣди го и прогна го презъ море то во Азія. Послѣ бисе и со сички те окрестны народы и нави имъ и разшири своя та земля отъ черно то море, гдѣ то впада Дунавъ на западъ, до рѣки Сава и Оршава и направи покрай Дунава градове 5 и наименова

1-вый Оршава.

2-рый Ростовъ.

3-тій Мисинія или Мисія.

4-тый Иллирикъ на свос то си име.

5-тый Бѣлый-градъ.

Отъ тогова краля потрепери вселенная, и Римляне те всегда бежа въ големъ страхъ отъ него.

В Л А Д І Я.

По Иллирика настана Владія въ лѣто миробытія 4684 Онъ беше въ боеве те подобень Иллирику, силень. Бисе съ Македонски те царіе, и побѣди ги и зема ги подъ власть та си. Послѣ поживе въ покойствіи довольно и умре.

К О Л Е Д А.

По Владія настана Коледа въ лѣто миробытія 4745. Онъ беше весма нечестивъ, золь, сластолюбець, блудникъ, отецъ всякія неправды и мучитель немилостивъ. Исперва поклонисе на римски те идоли, а послѣ поиска му се да быде Богъ, и повелѣ народу, да му се кланяють като

на Бога, а не като на Краля. Тѣмже и устави да играять и да поятъ това идолобѣсие: Богъ се роди колада.

Нему се родиха двама сѣнове, отъ кои то первый се наименова Болгъ, а вторый Бремя. Послѣ же него убо за нечестіе то му съ Громъ порази Богъ, и изверже окаинна та своя душа: а Бремя и Болгъ насдѣдиха бащинно то си царство, не се соглашаваха обаче и бежа въ немирство, за кое то и раздѣлиха царство то на две части, въ лѣто миробытія 4885. И Бремя убо простре се каде сѣверозападна та страна, а Болгъ каде Югъ.

Б Р Е М Ъ.

Бремя се числи четвертый Краля: кой то завоева до Балтійско то море и Помарійско то, и населисе тамо со свой народъ, кой то се называше со съ негово то име Бремя, а сега Чехи, Помаріани, земля Брандибурска, и Швеція и великая Скандинавія, гдѣ то се называ Данимаркія.

Като се върна же отъ тамо отиде противо Сарматовъ и Россовъ и побѣди ги, и направи въ нихна та земля градъ, и нарече го Новъ-городъ. Гдѣ то до тога немаше нити градъ нити село, но мѣстехасе Россіане те отъ мѣсто на мѣсто по поля та. Като се върна же отъ тамо Бремя отиде въ Сармація: гдѣ то отъ свои те си зависти ради убіенъ быде.

Б О Л Г Ъ.

Болгъ же братъ Бремя, кой то се числи Краля петый, завоева сичка та Тракія, Македонія, Далмація, даже до бѣло то море, до Римъ

и до Комора во Венеція. Онъ беше подобно като баща си големъ мучитель. И отъ него Иллирицы назвахасе Болгаре, а не какво то некои думать, защо Болгаре те пряха наименованіе отъ рѣка та Волга.

Л И Л Ъ.

По Болга настана Лиль, въ лѣто миробытія 4920. За него пише Іоаннь Зонарь, зашто отиде на Римъ съ войска голема, и излѣзна на среща му римскій Царь Тарквинія Лука со съ многоцѣнны царски дарове, и тако примирисе со съ него и се върна назадъ въ Болгарія: гдѣ то и умре.

П Е Р У Н Ъ.

По смерти Лиловой настана Перунъ. Въ негово то време се роди Александръ Македонскій, и докле порасте и се возмужа Александръ, онъ земаше отъ Филиппа Александроваго баща данъ. Возмужавшия же Александръ, и земавши скиптры отца своего, подигна бой противо Перуна, и нави Перуну, и уби го: а двама неговы сѣнове зароби, купно со сичко то му воинство. И така сичка та Болгарія по смерти Перуновой остана подъ Александра власть. Двама та обаче сѣнове Перуновы, кои то отведе Александръ въ плѣнь, направи ги князове въ свое то си царство, и отиде со съ нихъ, и побѣди Пора Индійскаго и други многу царства. И като се врнаха просиха отъ Александра да имъ даде една часть земля, и Александръ даде имъ свое то отечество Македонія, въ лѣто отъ сотворенія мира 5038. Купноже даде имъ и исповѣданіе написано на кожа со златны слова: народъ славный и непобѣди-

мый на брань. Еще же даде имъ и титла Кральска за нхно то мужество, и за велика та побѣда, щото направи сось нхъ по вселенная. И така Александръ убо остана въ Вавилонъ: а Болгаре те пріяха име славно, и се нарекоха Славяни и Македонцы. И бошесесе одъ нхъ не само востокъ, но и западъ, Германія, думамъ, Италія и самый великій Римъ даже до лѣта миробитія 5604: въ кое то лѣто беше краль въ Болгарія

ДИКЕФАЛЬ.

Отъ Перуна краля Болгарскаго до Дикефала краля Болгарскаго проидоха години 566. и кои быдоха между тѣя години вожди Болгаровъ неизвѣстни са.

Като настана же Дикефаль въ Болгарія краль, настана и въ Римъ, въ това време, сирѣчь въ лѣто отъ рождество Христово 96, царь именемъ Траіанъ. Онъ като прія скипры те царства, собра свои те велможы, и ги попыта: дали има некой да се не покорява на Римска та держава; и му отговориша они: Славенскій родъ, кои то ходиха сось Александра Македонскаго и покориха вселенная, они не само не са покорни на царство то ти, но и дань земать. И рече Траіанъ: и каковъ е тоя родъ, щото несе покорява великому Риму, кому то се покорява вселенная; не имаме подъ своя та власть Римъ, Франція, Германія, Ишпанія и сичка та Африка и Азія, Понта, Арменія, Колфія, Верія и сичка та восточна страна. И така неможе да търпи тоя срамъ; но посла и собра безчетна войска отъ различни страны и народы, и отиде на Дикефала краля Болгарскаго. И това пише Іапіанъ риторъ римскій въ римско то писмо въ слово 23.

Дикефалова столица беше Сардія и Буда: гдѣ то Дикефаль найдевшися онова време и чувши, защо Траіанъ иде на него сось голема сила, посла и онъ на восточна та страна, и собра Болгаре, Росси, Аланы, Сарматы, Костобоки, Печинеге, Бреми, весма големо число. И така сопротивисе Траіану и изби многу отъ Римляне те, а безчетно множество нарани: обаче Римляне те не се върнаха назадъ, но презеха многи страны, и при самый Будимъ приближиха: кое то като виде Дикефаль абие посла Траіану, и му рече: Те ти предавамъ оружія наша и сички страны наши, токмо направи съ мене миръ и върнисе, за да дойдемъ послѣ азъ да ти се поклонимъ, като самодержцу: обѣщасе же и дань да дава Траіану.

И така Траіанъ убо направи миръ сось Дикефала, и върнасе въ Римъ, земавши со себе и Кирова залаго отъ Болгаровъ по обычаю царскому: а Дикефаль несохрани обѣщаніе то си, но слѣдъ малку време собра войска многу и стана на Траіана. Подобно и Траіанъ собра войска силна, и отиде на Дикефала. И като се сразиха и две те сили, въ первый а още бой Траіанъ нави Дикефалу, и го гони даже до Днепръ рѣка. И тога Траіанъ запусти до край Дакия: а Дикефаль отчаясе отъ живота си, и закла самъ себе при рѣки Пруть.

Дума светый Димитрій Ростовскій: Не можеше нави Траіанъ Дикефалу, ако да немаше християнска войска со себе: защо въ това време многу християне имаше въ Римъ, кои то служеха тайно истинному Богу.

Болгаре те же, кои то останаха тога въ Добриджа, Тракия, Македонія, Загорія и Дарданія, преминаха Дунавъ и населихасе въ Басарабія: а други те, щото бежа по други страны, Траіанъ

собра, и насели ги въ Далмація, и ги раздѣли отъ Басарабски те Болгаре, за да не бы станали пакъ некога върху му, и ги нарече Сербе, кое то по римскій языкъ ще се рече робе. И отъ тога и до днесъ Сербе те се наричатъ сось това име.

Колку то Кирови разбойници имаше въ римска та держава, и нихъ сички те Траіанъ собра и насели ги въ Дакія: коя то исперва беще земля Болгарска, а сега живѣять въ нея Власи.

Колку то же останаха Болгаре, Сармати, Славяни и Роксолани направиха окопъ отъ Днестра рѣки до Дунава и тамо се опреха Траіану, и не може да имъ навѣе, и направи миръ сось нихъ, и върнасе назадъ. И тоя окопъ и до днесъ стои, и называсе Траіановъ окопъ.

Траіанъ же направи при Прута рѣки палаты, и постави стража да пазать отъ 1000. воины: а самъ сось воинство то си преиде Дунавъ на Никополь, и направи мость каменный презъ сичка та Болгарія отъ Дунавъ даже до Виза, сирѣчь Цариградъ. И отъ тога остана Илирикъ или Болгарія подданицы Римляномъ до великаго Константина кесаря Римскаго.

КОНСТАНТИНЪ и ЛИКИНІЙ МУЧИТЕЛЬ.

Отецъ великаго Константина, пише Іоаннь Зонарь, имаше Констанду жену, дщера Максиміана Геркулеса, мучителя Римскаго, и роди сось нея трима сынове, и една дщера Константія, и ожени я за Ликинія: кой те беще Словакъ. И така смѣсисе Ликиній съ Максиміана на царство. И постави Максиміанъ Ликинія надъ Болгарія та: кой то абіе почна да се кара съ Болгаре те, и сички, кои то бежа около него, намрази: а Максиміанъ раскадсе, защо то смѣси Ликинія на царство то си,

и начна да мысли, какъ да го испьди, но послѣ и явно подигна бой противу Ликинія: но Ликиній побѣди Максиміана, и быде царь и надъ Болгарія та, и надъ Грецы те, и надъ Даки те, то есть Власы те.

Въ това време воцарисе по баща си великій Константинъ во Вританія, Галлія и Алпія, а въ Римъ царуваше Максентій кой то беще големъ мучитель и злодѣй, за кое то и не можеха да го тѣрпять Римляне те и позваха Константина: кой то дойде и бобѣди Максентія, и уби сынове неговы и дщери и сичко то племя негово до край истреби. И така онъ убо остана царь на западъ, а Ликиній на Востокъ.

По времени же начнаха да си завиждать единъ другому, и всегда въ невѣрїи бежа. Того ради подигнасе Константинъ на Ликинія со сила голема, и побѣди го, и зема отъ него Болгарія, Византія и Хрисоградъ, а онъ побѣгна въ Никомидія, отъ гдѣ то посла жена та си Константія да проси отъ брата си Константина миръ, коя то съ плачь се моли Константину, да не погуби Ликинія, кое то и получи. И така после Ликиній отиде при Константина со смиреніе, и му се поклони: а Константинъ му повелѣ да живѣе въ Солунъ, совѣтницы те обаче Константинови ненавидеха Ликинія, и научиха воины те му, што като одхождаше въ Солунъ, убиха го на пъта близо при Серресъ, и пакъ остана Болгарія подъ Римска власть, дума Баронія.

Въ това време дойдохъ Сармати и Скити на Дунай, и Константинъ воинствова на нихъ и побѣди ги, и направи на Дунавъ мость на мѣсто, кое то се называ желѣзная врата, въ лѣто Господне 325. Тога создаде Никополекая крѣпость на Дунавъ, и искаше да направи тамо градъ на

свое то си име, и повелѣ на народа да носятъ каменіе, запрещено му быде обаче во снѣ, и не направи, а каменіе те стоять и до днесъ на онова мѣсто, кое то беше весма красно, и имаше градъ отъ Илирика созданъ, именемъ Преслава.

По смерти Кѣнстантиновой настана сынъ неговъ Константинъ, кой то беше еретикъ. Въ негово то време се собра въ Сардикія градъ Болгарскій соборъ, въ лѣто Господне 346. на кой то Соборъ се собраха, по исчисленію Сократа лѣтописа Греческаго, отъ 37. градове 370. Епископи, между кои то беше и Атанасій великій.

Ликиній же остави по смерти своей сына подобнаго имени, сирѣчь Ликинія, кого то Константинъ гонеше: за кое онъ побѣгна у Скиты те или Болгаре те, въ лѣто Господне 370.

Воцарившуся же въ Грецы те Уаленту Лупкину, появихася други Болгаре, кои то бежа изгнани отъ Траіана задъ Прутомъ. А Мавробиръ пише, защо изъ Волга дойдоха неколку князове, и се смѣсиха съ Македонскими Болгарами, и обѣладаха отечество свое, дарованое имъ отъ Александра ради побѣды Индійскаго Царя, и поставиха си краля, въ лѣто Господне 372.

ВУКИЧА.

Отъ Дикефала до Вукича преидоха години 266. Вукичъ деветый краль Болгарскій беше весма сыленъ и страшенъ Грекомъ. Отиде со свой родъ исперва въ Маджарска та земля и во Влахія, а послѣ посла извѣстіе Уаленту, да ги пусти да прейдать Дунавъ, и да се населятъ по край него. Уалентъ имъ се обѣща и пусти ги, со согласіе обаче да са покорни Грекомъ, и да му помагать на бой.

И така Болгаре те преидевше Дунавъ населихася по край отъ черно то море до Морава и Оршава, и смѣсихася со съ Илирически те Болгаре, а едни отъ нихъ останаха съ едного воевода въ Панонія со съ Аваре те или Маджаре те, и быдоха тамо за многу време.

Въ това време Грецы те называха Болгаре те Готты и Гуны, защо колку то народи излѣзуваха отъ сѣверна та страна, называха ги Готты, какво то сега Татари. Во време то же Теодосія Малаго разумѣха имъ име то, и назваха ги Волгари.

И така Болгаре те найдоха добра и избылна земля и населихася въ нея: не бежа обаче учени и незнаеха да се покорявать царю, но бежа диви, свирѣпи, безстрашни и силни като лви (аслани), и единъ отхождаше на десетъ души безъ страхъ, какви то и до сега излѣзуютъ отъ сѣверна та страна. Пише и въ Баронія книга въ перва та часть на листь 567: *Болгаре страшни всему миру. Малъ народъ но непобѣдимъ.* Така и во многу Гречески Истории се пише.

Вукичъ прочес со съ тѣя непобѣдимы въ бранехъ Болгаре по малку време востана на Греческа та земля и многу пакости правеха, пленяще земля та, за това и Уалентъ со съ Войска излезе на нихъ. Но болгаре те побѣдиха Уалента, и гониха го до Едрене: гдѣ то онъ се скры со съ Архистратига своего въ една плевница, а Болгаре те разумѣвше, запалиха плевница та, и изгоре Уалентъ со съ Архистратига своего.

Пишесе за Уалента въ неговы те дѣянія: обезумисе Уалентъ Царь, и пусти Готты да прейдать Дунавъ, за да го побѣдять и изгорать.

По Уалента настана на Греческое царство Теодосій великій: кой то излѣзна со сила голема

на Болгары, и смири ги, и зема отъ нихъ градъ Сищовъ: не може обаче до край да ги покори подъ своя та власть. Того ради пакъ умножившеся, бихасе многу пѣти и сосъ Грецъ те и сосъ Римляне те, и земаха отъ нихъ мѣста и земли, докле презеха сичка та Тракія, Македонія и Иллиричь и населихасе въ нихъ, гдѣ то и до днесъ живѣять.

И Грецъ те проклеха царя Уалента, защо то пустиль Болгаре те да прейдать Дунавъ. Това обаче быде Божимъ попущеніемъ, за да се насели тоя народъ въ тая земля, и да смирява Греческая гордость.

СВИТИЛИЯНЪ.

По Вукича настана Свитилянъ въ лѣто Господне 412. а у Грецъ те царуваше Теодосій великій, кой то собра войска многу, и испрати сосъ одного воевода своего на Болгаре те, но Болгаре те пакъ имъ навиха, какво то и на време то Теодосія малаго, въ лѣто Господне 445. Тога быде и землетрясеніе големо до шесть месецы.

По Теодосія настана Анастасій, въ лѣто Господне 495. въ негово то време Болгаре те отидоха сосъ голема войска на Грецъ те, и ги разбиха надъ рѣкою Зурмою, и усвоиха сичка Тракія, а Анастасій едва избѣгна, и примирише сосъ нихъ сосъ многу дарове. Послѣ же, въ лѣто Господне 514. дигнахасе Болгаре те пакъ на Грецъ те и навиха имъ, и отидоха и до самый Цариградъ.

ГЕРВАЛИНЪ.

По Свитиляна настана Гервалинъ въ Болгарьхъ, а въ Грецъхъ Іустиніанъ. Той Іустиніанъ,

дума Іоаннь Зонарь, беше отъ Дарданія, отъ градъ Охрида, родомъ Болгаринъ, и царствова въ Гречія години 37, и умре въ лѣто Господне 521.

ДРАГИЧЪ.

По Гервалина настана на кралевство Болгарско Драгичъ, въ лѣто Господне 608. Онъ востана най напредъ да Договарда краля Французскаго, кой то беше избиль Алецки воеводы 9000. души Болгаре изгнаны отъ Маджаровъ, и нави му, и плѣни сичка земля Французска. Послѣ се върна въ своя та си земля, въ лѣто Господне 625, и нападна на Грецъ, и разби ги, и уби до 1800 души Грецъ, и плѣнеше Греческа та земля: за кое то и Константинъ Погонать, царь Греческій, посла му многу злато и вещи многоцѣнны, и примирише сосъ него.

БОРИСЪ.

По Драгича настана Борисъ. Онъ востана най напредъ на Акума краля Венеціанскаго: кого то и улови жива, и доведе въ Болгарія со сички те неговы велможы. Подобно улови жива и Теодорика краля Маджарскаго, и доведе го въ Болгарія везана, и го уби.

По неколику време часть Болгаровъ сосъ одного предводителя Глѣба нападнаха на Мунда краля: но Мундъ имъ нави и пороби ги, и ги посла Греческому царю Іустиніану: кой то ги разнесе по Арменія и Амореа. За тога други те Болгаре востанаха на Іустиніана, и плѣниха Греческа та земля до Едрене: а Іустиніанъ, кой то не може да имъ се сопротиви, посла имъ иногу

злато и вещи многоцѣнны, и примирише сось нихъ: обаче и дань даваше Болгаромь.

БАТОЙ.

Въ лѣто господне 670. настана на кралевство Болгарско Батой, кой то беше силный и благополучный во бранехъ. Онъ во время шестаго собора, въ лѣто Господне 679. сось голема сила нападна на Константина Погоната, и презема сичка земля Охридска, и во Охрида постави престоль кралевскій, и огради крѣпость, и за многу време дань зема отъ Константина, какъ то пише Баронія книга во второй части на листъ 19. а Теофанъ Греческій лѣтопись пише *„Егда Болгари съ великою силою отишли на кесаря, изволиль примиритися съ нимъ и обѣщался имъ на всякое лѣто дань даяти.*

И така по свидѣтельству тѣхъ лѣтописцевъ и Грецы и Римляне за многое время дань давали Болгаромь.

По времени Батой пакъ востана на Грецы те, въ коихъ царуваше Іустиніанъ сынъ Константинъ, и перво убо му навѣ Іустиніанъ, и зема отъ него Илирикъ: а послѣ, като се вращаше Іустиніанъ, Батой сось воинство то си обтекоха въ едны мѣста Греческа та войска, и я разбиха, и като снопе Грецы полагаха, а Іустиніанъ едва може сось малку дружина въ Цариградь да побѣгне, и направи миръ съ Болгаре те, и дань се обѣща да дава Батою. Послѣ бисе сось Арапе те, но и они му навѣха. На друга же година собрана войска, и отиде пакъ на Болгаре те, и разори имъ две мѣста нарицаемы Мизны, кои то отецъ неговъ беше даль Болгаромь, за да има сось нихъ миръ: но Болгаре те, като се вращаше

сось многу корысть въ Тракія нападнаха на него и разбиха сичка та войска Греческа: а Іустиніанъ се върна назадъ, и сось многу моленіе и дарове направи миръ сось Болгаре те.

По малку време умре Батой: кой то ималь голема жалость, защо неумрель на войска, и думаль като умираль: о Фортуно! великая нуждо! Защо ми недопусти, и още да поживѣя, за да умремъ на бой юначки сось мечъ въ рукахъ.

ТРИВЕЛІЙ.

По Батоя настана Тривелій. Онъ беше челоуѣкъ весма великодушень и благополучень во бранехъ. Най напредъ востана на Маджаре те и Аваре те, и разби ги, защо то испѣдиха Болгаре те изъ Панонія.

Онъ устави и судъ въ Болгаре те и законъ, за да се судать и наказувать зли те: кое то до негово то време немаше въ Болгаре те, сирѣчь нити законъ нити Судъ.

Въ това време Іустиніанъ третій, царъ Константинопольскій, кого то Апсимаръ и Тиверій беха испѣдили отъ царство то, и беха заточили въ Херсонъ, отрѣзавше му носъ, за кое то се и нарече Іустиніанъ посоусѣченный: Той, думамъ, Іустиніанъ посла скрытомъ до Тривелія, и обѣща му царска титла и вѣнецъ, ако побѣди Апсимара и Тиверія, и ако го возведе пакъ на царство. И така Тривелій абіе собрал многу Болгаре, и отиде на Апсимара и Тиверія: кои то и побѣди, и зема Цариградь, и постави Іустиніана на царство. Іустиніанъ обаче, лукавъ съи, явисе неблагодарень Тривелію, и не му даде царска титла по обѣщанію: за кое то и Тривелій начна да го укорява жестоко и да му дума, защо е не-

благодарень и лукавъ: а Іустинианъ се разгнѣва, и собра многу войска, и нападна на Болгарія. Подобно и Тривелій се ополчи на него и му нави, и го гони даже до Цариградъ, гдѣ то едва се сохрани живъ.

По времени же като се воцари Левъ Исаврянинъ, первый иконоборецъ: нападна на него Малсада принцъ Амговъ и Сулиманъ Турскій со силна войска и засѣднаха Цариградъ за три години, што до 3000. души погинаха отъ глады. Тога Тривелій краль Болгарскій позванъ собра войска силна и отиде на помощь Грекомъ, и побѣди принцъпа и Сулимана, и уби отъ нихна та войска до 24000. души, а останала та часть отпѣди отъ Цариградъ.

По томъ Тривелій, въ лѣто отъ Христа 703, воспрія вѣра Христіанска и имаше големо благоговѣніе и усердіе ко Христу Богу: за кое то и согради монастырь, и остави сось воля кралевство то по старому своему сыну, и заповѣда му да стои неотступно въ Христіанствѣ въ вѣ, а самъ облечесе во иноческій чинъ, и быде добрый старецъ. Сынъ му же за малку време стоя въ Христіанска вѣра: а послѣ обѣрнасе на поганство: кое то като чу Тривелій, остави иноческій чинъ, и прія пакъ кралевство, и улови сына си, и безмилости ослѣпи го. Послѣ вручи кралевство то младшему сыну своему сось такова заповѣдъ, што разумно да управлява кралевство то, и твердо да содержава вѣра та Христіанска, за да не восприеме и онъ подобна та казнь сось брата си: и така онъ пакъ воспрія иноческій чинъ, и соверши свято свое то житіе во иночество то, въ кое то беше наречень Тсоктистъ: а сынъ му за малку време ходи по заповѣди отца своего, и беше добръ Христіанинъ, а по смерти отца сво-

его быде развращень на вѣра и тяжскъ Болгаромъ: за кое то го и испѣдиха отъ кралевство то, и поставиха сикраля, въ лѣто Господне 715. или какъ то думать други 722,

ІОАННА АСЕНЯ ВЕЛИКАГО.

Тогова Іоанна Асеня Грецы те отъ зависть нарскоха Хасанъ Касанъ.

Въ негово то време царуваше Левъ Исаврянинъ, и имаше бой сось Скафиля царя Арапскаго, кому то не можеше никакъ да навие, и имаше нужда голема. Того ради моли Асеня да дойде на помощь, и обѣща му се съ написаніемъ, да му даде царска титла и вѣнецъ; като побѣди Скафиля, кое то му подтверди и съ клетва. Тога Асень великій собра войска Болгарска до 14500 души, и отиде на Скафиля царя Арапскаго, и побѣди го, уби до 90000. души Арапе, и зема отъ нихъ Арменія и Мидія, кои то беха две царства. И така като ги покори подъ Греческа та власть, и вращашесе, Левъ сось големо торжество и честь го посрещна, кито побѣдителя: послѣже собра сичкій синглитъ духовень и мирскій и даде му титла царска и вѣнецъ, и нарече го Іоаннъ Асень великій, первый царь Болгарскій. И посеха на многая лѣта Царю Асеню.

ДОБРИЦА.

По Асеня настана Добрица. Онъ поиска отъ Грецы те некои мѣста и градове: но Грецы те това не пріяха, и проповѣдаха противу него бой. Тѣмъ же и Добрица собра войска многу, и отиде въ Греція до Оручища зовомыя долги стѣны, и разори и зема многу корысть изъ Греческа та зе-

мля, за кое то се разгнѣва царь Греческій, и собра многу войска и отиде верху Болгаре те: но Добрица пакъ нави Грекомъ, и самого царя уловивши въ заточеніе посла.

Слѣдъ това Болгаре те подозрѣха Добрицѣ, зашто има скрѣтитъ стговоръ сосъ Грецы те, да имъ предаде Болгарское царство, и испьдиха го и убиха го со сички те неговы велможи.

ТЕЛЕЗВІЙ.

По Добрица настана Телезвій. Онъ не беше благополученъ во бранехъ: понеже въ перво то сраженіе разбиха го Грецы те, и отъ Болгаре те многу убиха, и многу робіе отведоха въ Цариградъ, за кое то го и убиха Болгаре те.

САВИНЬ.

По Талезвія настана Савинь. Онъ се убоя отъ Грецы те, и посла Греческому царю, да веже сосъ него миръ, за да се небильтъ: кое то като разумѣха Болгаре те, сички те го возненавидоха, и начнаха да го навѣтувать. Того ради онъ побѣгна въ градъ Заморія, и отъ тамо въ Цариградъ при Копронима. И тамо отложи почитаніе святыхъ иконъ, и быде сретикъ, като Копронима.

ТАГАНЪ.

По Савина настана Таганъ въ лѣто Господне 740. И онъ подобно като Савина проси миръ отъ Копронима. Копронимъ же посла къ Тагану да дойде да свежатъ миръ. И така Таганъ сосъ многу Болгаре отиде при Копронима, и лице съ лице разговорихасе и утвердиха миръ. И Копронимъ само по привидѣнію на прави миръ съ

Тагана: зашто скрѣтитомъ посла войска довольно въ Болгарія и плѣни и разори мѣста многу. За това Болгаре те испьдиха и Тагана отъ царство то.

ТЕЛЕРИКЪ.

По Тагана настана на царство Телерикъ. Въ негово то време Копронимъ востана на Болгарія и по сухо, и сосъ корабли, кои то сички Божимъ промысломъ бурею разбихасе и потънаха: Телерикъ со своя та си войска устремившия, нави Копрониму и презема многу градове Гречески.

На друго лѣто Копронимъ пакъ собра войска, и отиде противу Болгаре те. Подобно и Телерикъ собра войска, и устремисе противу Грецы те, и погнавъ гони ги даже до тесноты глаголемья Веригава. И тамо сразихасе, и навиха Болгаре те Грекомъ, што не маха Грецы те отъ гдѣ да бѣгать. И така изсѣкоха ги Болгаре те, и ги положиха като снопе. А Копронимъ едва избѣгна сосъ неколику отъ свои те си, и примирише сосъ Телерика и вращашесе назадъ сосъ големъ срамъ. Въ единъ градъ же Болгарскій именемъ Брецастая, имаше до 1200. души воины Болгарски на сохраненіе града, кои то Копронимъ изби до единъ сосъ лествъ, и отиде си въ Цариградъ. И това Телерикъ като чу, разгнѣвасе много, и отмсти Копрониму сосъ тоя начинъ: писа му посланіе лестно така,

Константину царю Греческому радоватися!

„Знай царю, зашто азъ самъ разгнѣванъ на мой родъ, и искамъ да избѣгнемъ отъ нихъ, зашто не можемъ да терпимъ веке суровство то имъ, и да дойдемъ въ Цариградъ при тебе. Того ради молимъ да послешъ неколку воины да ме приемать и воведать въ Цариградъ.“

Това убо прочеть Копронимъ, возрадовасе, и абіе посла до 2000 души воины избраны въ Болгарія, за да посрещнать Телерика. Телерикъ обаче посла тайно воинство, и въ едно тесно мѣсто избиха Капронивы те воины до единъ, и отмсти Копрониму, въ лѣто Господне 775.

ТЕЛЕРИКЪ ВТОРЫЙ.

По Телерика перваго настана на царство Болгарское Телерикъ второй, въ лѣто Господне 783. Той Телерикъ беше невѣренъ: за кос то го и изгнаха Болгаре те. А онъ побѣгна въ Цариградъ при Лва сына Копронимова, кой то го прія съ радость, и крести го, и ожени го за сестра си Ирина, и постави го перва по себе въ царскій свой дворъ.

КАРДАМЪ.

По Телерика втораго, воцарисе Кардамъ, въ лѣто Господне 797. Онъ беше благополучень въ бранехъ, и во многу боеве Грекомъ нави, и многу Грецы погуби.

К Р У Н Ъ.

По Кардама воцарисе Крунь въ лѣто Господне 800. Онъ беше чловѣкъ великодушень и благополучень во бранехъ. Онъ побѣди Грецы те многу пѣти, и разшири Болгарска та держава. Онъ собра Славяне те Панонски, и нападнавъ на Франца, уби Борна въ Далмацію и направи миръ съ царми западными. Послѣ се обърна на Грецы те, и разори многу предѣлы Гречески. Никифоръ же царь Греческій посла одного воєвода до собере войска, и да иде противу Круна: на

Крунь нападна на тогова воєвода, и уби и него, и сичка та му войска при Струмица или Ергене, въ лѣто Господне 805.

Въ това време Крунь зема отъ Грецы те и градъ Софія, и изби до 6840. души още Никифорова войска, и отъ простый народъ безчеть.

По томъ Никифоръ собра друга войска многу, и выкна на помощь царя Персійскаго и царя Татарскаго, земавъ же со себе и Ставрикия сына своего, и така нападна на Болгарія, и опустоши многу мѣста и самый дворъ Круновъ изгори. И това Крунь като виде, отчая живота своего и проси миръ отъ Никифора. Никифоръ обаче разгордѣсе и нещеше да направи миръ съ Круна. Тога Крунь разгнѣвасе много, и ревна съ големъ гласъ, като единъ гладень левъ, скоро да заградать тѣсны мѣста и клисуры, и нападна на Никифора царя близо при Славомира не далечъ отъ Никополя, и разби му войска та конечно, и зема сичко то имѣніе, що беше плѣнилъ изъ неговый дворъ и отъ Болгарія та, а самого Никифора уби, и заповѣда да натъкнать глава та му на едно дълго дърво, за да я види сичка та му войска, въ лѣто Господне 808. Послѣ повелѣ Крунь, и обковаха тая глава Никифорова со злато, и направиха я чаша. И така, кога имаше веселіе, піеше изъ нея вино съ велможы те си.

По томъ востана на Болгарія Михаилъ царь Греческій со съ многу войска. А Крунь проси миръ отъ Михаила: не получивъ обаче, собра войска и отиде на Месемврія и Созополь по край море то, и зема Месемврія.

Въ това време, като се приближаваха две те войски една при друга, явисе знаменіе на небо то, две комети во образъ луны, кои то се со-

бираха, и пакъ се раздѣляваха, въ лѣто Господне 813.

Послѣ ударихася Грецы те съ Болгаре те близо при Адрианополь, и быде бой големъ, докле начнаха Грецы те да бѣгать: но Болгаре те не смѣха да ги гонять, боящеся да не е лукавство. Послѣ обаче, като видоха защо истинно бѣгать, потекоха слѣдъ нихъ, и единъ Болгаринъ гонеше 40. Грека. И едва Михаилъ и главный Куманда неговъ убѣгнаха въ Цариградъ. И остави Михаилъ царство то самоволно: а настана по него Левъ Арменинъ.

Въ това време Крунъ остави въ Болгарія малку войска подъ власть брата своего Мортагона, а самъ съ друга та войска отиде, и обсади Цариградъ за многу време, но не може да го усвои, и върна се и зема Едрене, и безъ четъ народъ плѣни: между кои то беше заплѣненъ и Василий Македонянинъ, кой то послѣ быде царь Греческій. Тога уби и Мануила Епископа съ сички те неговы клирицы, и многу народъ Христіанскій, зацо то се не отрели отъ Христа.

Тога, какъ то пише въ прологъ въ Мѣсяца Іунія, единъ священникъ Грекъ, Болгарскій языкъ зная добро, и молилъ Круна, да го пусти свободно, но онъ го убилъ. И така священникъ умирая проклелъ Круна предъ народа.

По времени, като направиха Грецы те миръ съ Болгаре те, Крунъ отпущаше колку то робіе имаше Грецы: Между кои по виде горереченнаго Василия Македонянина стояща благочинно, выкна го при себе и му даде една яблока, и го отпусти.

МОРТАГОНЪ.

По Круна настана на царство Мортагонъ братъ Круновъ. Въ това време Грецы и Болгаре имаха миръ. Съ Римскаго Кесаря обаче Лудовика имаха бой. И въ Панонію сразившеся навиха Болгаре те Римлянъ и многу земля земаха. Панонія въ това време беше подъ власть Болгарска.

Послѣ Мортагонъ отиде противу Словены те и навѣ имъ съ големо кровопролитіе и отъ две те страны, и постави надъ нихъ правители Болгаре.

Въ това време царуваше Теодора жена Теофила царя Греческаго. Отъ нея Мортагонъ зема сестра си, коя то беше заробилъ Никифоръ въ нападеніе то на Круновъ домъ. И тая сестра негова беше кръстена, и писаниемъ Греческимъ и закономъ Христіанскимъ научена: коя то, като дойде при брата си, начна да го учи на вѣра Христіанска. Подобно и единъ Грекъ пменемъ Теодоръ Куфаръ, кого то онъ имаше робъ, и онъ часто му воспоминаваше вѣра христіанска: Но онъ сичко то това не вмѣняваше за нищо. И беше владемъ само на ловитва, и ходеше всегда да лови звѣрове въ гора та: въ коя то направи и палаты големы, за да си опочива въ нихъ, кога отиде на ловъ, и заповѣда одному монаху иконописцу, именемъ Методію, да испише ловитва по палаты те, сирѣчь звѣрове и кучета и прочая.

Методій же вмѣсто ловитва, написа съ големо искусство второе пришествіе Христова, какъ праведницы те ще стоятъ отъ десна страна, и ще се веселятъ въ рай, и какъ грѣшницы те ще стоятъ отъ лѣва страна, и ще се мучать во вѣчна мука. И това сичко то направи Методій

научень отъ сестра Мартагонова и Теодора Куфаря.

Като се свърши убо написаніе то, дойде Мортагонъ да види палаты те си. И като виде написано то, попыта Методія за сичко то, и Методій абіе начна да му казува за второ то Христово пришествіе, и праведны те какъ ще се веселятъ въ рай, а грѣшни те ще се мучать въ мука вѣчная. Тога Мортагонъ въздыхна отъ сердце, и рече: блаженъ е кой то се намери онова време отъ десна страна. И абіе начна да познава Христа Бога.

Въ това време попусти Богъ въ Болгарія големъ гладъ и морь: кое то като гледаше Мортагонъ, начна прилѣжно да се моли Христу Богу, и обѣщасе, ако престане тоя гладъ и морь, да пріеме совершенно вѣра Христіанска. И абіе послуша го Богъ, и престана тоя гнѣвъ Божій въ Болгарія та.

Въ това време Грецы те позваха Мортагона сосъ големо моленіе, да дойде да имъ помогне противу Тома отступника, кой то беше нападналъ на нихъ, и бежа въ големо утѣсеніе.

Той Тома беше робъ въ Цариградъ и слуга у одного Царегражданина, и за едно согрѣшеніе побѣгна отъ господара своего и отъ Цариградъ въ Турцы те, и прія Турска вѣра. Послѣ же претворисе защо е сынъ Константина и Ирины и собравъ войска многу, отиде противу Грецы те, облада Арменія и стигна и до самыи Цариградъ.

Противу тогова убо Тома Грецы те позваха Мортагона: кой то абіе дигна войска силна, и отиде противу Тома отступника и разби го до конецъ, а самого улови, и перво убо отсече му раце те и нозе те, а послѣ и глава та. Послѣ

влѣзна въ Цариградъ, и крестисе, и наименова го самъ Греческій царь на свое то си име Михайль, въ лѣто Господне 826. Крестихасе же тога и отъ войска та му до 5003. души.

Върнався же новопросвѣщенный Болгарскій царь Михайль въ Болгарія, посла въ Римъ до Римскаго Папа Николаа, подобно и въ Цариградъ до Теодора царица, да му пратать владыцы да обращать и крещавать народа: кое то Болгаре те като разумѣха, вооружихасе противу него. Но оны зема въ раце те си честный крестъ, и излезна на нихъ, и нави имъ со сила та честнаго креста: кое то като видоха Болгаре те, обърнахасе ко Христу Богу, и пріяха святое крещеніе многу народъ.

Между това же посла и Николай Папа Римскій двама Епископы, Павла и Формоза, кои то обърнаха сичкій народъ на Христіанска вѣра и крестиха ги.

Слѣдъ сичко то това Михайль царь предложи Папѣ вопросы 106. за христіанска та вѣра, и церковно то правленіе, и проси отъ него да му постави Патріарха въ Болгарія. Папа же на сички те 106. отвѣты отвѣсти Михайлу, а за Патріарха рече му: защо още не е време. Игнатій обаче Патріархъ Цариградскій постави въ Болгарія Архіепископа, Теофилакта именемъ, не кой то истолкова святое Евангеліе, но другій. И испди Теофилактъ Папски те Епископы изъ Болгарія: отъ гдѣ то послѣдова распря голема между Грецы те и Римляне те, и быде соборъ въ Цариградъ за Болгаре те, кой да ги земе подъ своя та власть. И така Грецы те навиха, и разлучихасе конечно отъ Римляне те и проклеха ги.

И за малку убо време Болгаре те быдоха нодъ Цареградска та патріаршія. И послѣ, като

видоха, защо Грещы, кога то имь поставяха Архиепископа, оть сребролюбие земаха злато многу и дарове, соблазнихасе, и отлучихасе оть Греческа та Патріаршія, поставивше си въ Болгарія Патріарха оть свой родъ. И така до свършеніе то Болгарскаго Царства имаха си Патріарха самовластна; и оть свой родъ.

Сичко то това за тогова царя Михаила виждь въ кормчи на 5-тый листь: на кое то и Мавробирь согласува: а Баронь пише, защо Болгарись прія крещеніе, и видисе несогласень съ Мавробира, защо то не писалъ суще Михаилу прежде крещенія име, но само Вулгарось или Болгарись.

СИМЕОНЪ ЛАБАСЬ.

По Мортагона или Михаила настана сынъ неговъ Симеонъ Лабась.

Въ това време Царуваль въ цариградъ Левь премудрый, и за некая причина востана на Симеона, но Симеонъ нави Лву сось големо разореніе: за кое шо Левь посла Маджарскому краљу, и моли го да дойде въ Болгарія противу Симеона: кое то и направи скоро Маджарскій краљ, и разби многу мѣста Болгарски сось напрасно то си нападеніе, и многу народъ заплѣни: кой то плѣнницы Левь зема оть Маджарскаго краля, и послѣ посла къ Симеону некого Киросвата за да утврди мирь сось него. Но Симеонъ Киросвата убо удержа, а самъ отиде на Маджаре те, и разори до край сичка та Маджарска земля, и воздаде имь отмщеніе за направено то имь. Послѣ отписа Лву, защо ако желасе мирь, да отпусти онья робы, що е земаль оть Маджаре те. Но царь Левь не отпусти

робіе те Болгарски, но подигна войска на Симеона: за кое то и Симеонъ востана на него, и нави му, и зема свои те робіе неволно, и примирихасе.

Умревъ же Левь остави царство то брату своему Александру, кому то Симеонъ посла писмо увѣщателно, да стои на онай мирь; шо то го учиниха сось брата му Лва. Но Александръ непрія съ почестъ неговы те посланницы: за кое то Симеонъ се разгнѣва много, и востана на Греческа та земля, и разори многу мѣста, и многу войска Греческа разби, и обсади и самый Цариградъ. А послѣ влѣзна и внетре въ Цариградъ, и иска и самого Царя Александра, да се разговори сось него. И така Александръ дойде во Влахернски те палаты, и наговорихасе да стоятъ всегда въ мирь. Разумѣвъ обаче Греческое лукаво покорство, излѣзна сось гнѣвъ изь Цариградъ и наладна на Тракія, и нападнавъ на Едрене, като не може изь еднаждь да го земе, даде злато на вратари те градски, и отвориша му врата та ноцсмь. И така влѣзна и плѣни Едрене, и запусти го до край.

По Александра воцарисе въ Грещы те Константинъ. Онъ востана на Болгарія, и посла войска многу сось еднога воєвода, именовъ Фока, да се бие сось Болгаре те: кой то и нави Болгаромъ, и начнаха Болгаре те да бѣгать, а Фока отлучисе оть войска та си, и седна на едно мѣсто утружденъ да си почини при единъ кладенець. И тамо като съдеше, конь неговъ, по Божиему смотренію, истъргнасе изь рака та му, и побѣгна назадъ въ войска та му. И така, като видоха Грещы те коня Фоковъ, защо бѣга, а за самого Фока не знаеха какво стана, быде големо смущеніе въ Греческа та войска.

Тога Симеонъ, кой то стоеше на една гора близо при нихъ, това като виде той часъ со съ колку то имаше со себе войска, нападна крѣпко на Грецы те, и нави имъ, и прогна ги, и Фока едва може да побѣгне въ Месемврия, а Симеонъ отиде, и обсади Цариградъ. Фока же дойде съ нова войска, и распѣди Симеона: кой то абие посла моленіе Срацынскому царю, да дойде онъ убо по море то, а Болгаре те по сухо, за да бы могли да оплѣнать Цариградъ.

И така Срацынскій царь со Симеоновы те посланницы на едно посла неколку Срацыны, за да утвърдять слово, въ кое време да подигнать войска. И като идеха уловиха ги Грецы ше въ Каламбрия, и послаха ги въ Цариградъ. Въ това време царуваше Романъ въ Цариградъ: кой то срацыны те убо обдаривъ отпусти, а Болгаре те удержа. И това като чу Симеонъ, разгнѣвасе много, и востана на Грецы те, и нави имъ, и оплѣни Греческа та земля конечно.

Романъ же собра пакъ войска многу и прати я върху Болгарія съ одного воевода Протоартира: кое то като чу Симеонъ ополчисе и онъ противу Грецы те, и нави имъ, и облада сичка та Македонія, Тракия, и отиде четвертый пѣть до Цариградъ, и тамо выкна Романа, и примирихасе со съ него, и върнасе въ Болгарія со слава голема и корысть многу.

По томъ Симеонъ отиде на Хорвате те, и тамо въ некои тѣсны мѣста Хорвате те му разбиха войска та до край: а него самого найде болѣзнь люпа и умре.

П Е Т Р Ъ.

По Симеона Лабаса настана Петръ сынъ неговъ. Онъ не беше благополученъ во бранехъ и

юнакъ, като баща си, но беше страшливъ: за кое то и беше пріятель Грекомъ и покорливъ. И И така Болгарія въ негово то време за негово то малодушіе ослабъ много отъ насиліе Греческо.

Въ негово то време просія преподобный отецъ нашъ Іоаннь Рылскій. И онъ отъ големо благоговѣніе къ святому отиде въ Рылска непроходима пустыня, за да бы то видель, но не быде возможно, да отиде при святого за ради дълбоки те дѣбри и високи те холмы, нити святой отиде при него со съ неговы те посланницы, но само посла му посланіе утѣшительно: кое то онъ имаше въ големо почитаніе.

Той Петръ свеза миръ съ Константина и Романа. Послѣ отиде въ Цариградъ, и оженисе за внука царева, дщера первородна Христофона сына царева, и върнасе въ Болгарія.

По времени жена му умре, а братія негові Іоаннь и Михайль востанаха на него, и имаха за многу време брань междуособна. И въ това време Петръ пакъ свеза миръ со съ Грецы те, и посла въ Цариградъ драма та си сынове Бориса и Романа въ снабдѣніе. По времени же умре Петръ, и сынове те му върнахасе въ Болгарія, за да пріемать царство то.

БОРИСЪ.

По Петра настана Борисъ по големый му сынъ. Въ негово то време нападнаха на Болгарія Маджаре и разориха многу мѣста: кое то като гледаше Борисъ посла до Никифора царя Греческаго, и моли го да му дойде на помощъ. А Никифоръ отписа му: За честь царства Греческаго не можемъ да правимъ брань съ народы ничтожны.

По малку време же Борисъ убо направи миръ съ Маджаре те: а Маджаре те устремихасе на Греческа та земля; и разоряваха мѣста: кое то като виде Никифоръ посла моленіе и дарове многу Борису, за да дойде на помощь противу Маджаре те. Но Борисъ върна назадъ посланницы те и дары те Никифоровы, и отписа му: За честь Царства Болгарскаго не можемъ да направимъ брань съ Маджаре те, съ кои то свезахъ миръ.

И така Никифоръ прія отвѣтъ укорителный отъ Бориса, и посла Калокира сына Херсонова къ Святославу князю Русскому, и позва го противу Болгаре те. И така Святославъ дойде въ Болгарія, и нави Болгаромъ, и зема плѣнь многу, и върнасе въ Россія.

Слѣдъ една година же подигнасе Святославъ пакъ на Болгарія и покори многу часть подъ своя та власть, и помысли да пренесе свой престоль въ Болгарію ради плодородіе и избыліе. И така Калокиръ совѣтова Святослава, сирѣчь да земе Царство Болгарское и послѣ може десно да земе и Греческое. Но Іоаннь Цымбискій наслѣдникъ Никифоровъ подигна войска многу противу Святослава и распѣди го въ Россія, Тога и Бориса, кой то помагаше Святославу, улови Цымбиски и отведе въ Цариградъ, и постави магистрія. Борисъ обаче по некое време, избѣгна скрyтoмъ изъ Цариградъ, и отхождаше въ Болгарія. Но на пути единъ Болгаринъ възмѣвъ го, защо е Грекъ, уби го, и така сконча Борисъ свой животъ.

СЕЛЕВКІЙ.

По Бориса воцарисе Селевкій. Онъ беше мужъ воинственъ и юнакъ, и зема отъ Грецы те

Тоблица и Сардика. Но като се вращае отъ брани впадна въ болѣзнь и умре на пути.

СУББОТИНЬ.

По Селевкія воцарисе Субботинь. Онъ не беше благополученъ въ бранехъ; и быде Болгарское царство потыпкано и со всѣмъ покорено подъ Греческа власть. Но во время Василия Порфирогенита пакъ се отложиха Болгаре те отъ Греческа та власть.

ДАВИДЪ.

По Субботина настана Давидъ сынъ Комистополовъ. Онъ малку време стоя на царство. А послѣ остави престоль свой, и прія иноческій чинъ, и соверши богоугодно и свято свѣе то житіе.

САМУИЛЬ.

По Давида прія царство то Самуиль, въ лѣто Господне 985. Онъ многу пути избави Болгарія отъ Греческо порабощеніе, и многу западны провинці покори подъ своя та власть; и нападавъ на Далмація, разори и изгори градове многу, и отъ Грецы те, разбивъ ги, зема Солунъ, Енишеръ и Карафія, сирѣчь Лариса и Серресъ и сичка та Теталія. И послѣ пресѣли отъ оныя мѣста Власы, Арнауте и Грецы во Варна и Терновъ: а многу отъ нихъ зема и войны, и остави во Енишеръ многу воинство, пренесе же отъ тамо и многу мощи святыхъ въ Болгарія: къ коимъ имаше големо почитаніе.

Пише въ една исторія за тогова Царя Самуила, защо подигна бой противу Сербскаго

кряля Владимира, и улови го сось леств и свезавь го, затвори го въ една мрачна темница, и искаше да го уби: кое то като чу дщера Самуилова, именемъ Косара, припадна на баща си, и измоли го. Послѣ же Самуиль ожени я за Владимира. И така Владимиръ върнасе въ Далмація сось Косара дщера Самуилова: гдѣ то беше онова време престоль Сербскій.

По времени востана Самуиль противу Греческаго царя Порфирогенита, и презе отъ него мѣста и градове многу. И докле беше благоговѣнь къ Богу, и Богъ му помагаше. Послѣ же, катосе разврати и востана со зависть на свой родъ, и избѣ сичко то царско племе освенъ Юанна сына брата своего, тога, думамъ, и Богъ го остави.

Тѣмже востана на него Василій царь Греческій сось многу войска, и нави му, и нарани го, и едва побѣгна и върнасе въ свой домъ.

Пишатъ пакъ за тогова царя Самуила, защо, кото се биеше сось Грецы те, Никифоръ Уранъ военачалникъ Василевъ, найдевъ Самуила при Сперхія рѣка, нападна на него ношемъ безнадеждно, и избѣ сичка та почти войска Болгарска, а Самуиль и Радомиръ сынъ неговъ скрѣхасе между мертвыи ше пѣлеса Болгарски. И шака катпо се пошай сичко шо, и отлучисе Греческо то воинство, побѣгнаха и отъ гора на гора бѣгающе опидоха въ Болгарія, въ свой домъ само двама ша.

Въ шова време Самуиль даде втора си дщера Азоту воеводѣ Греческому за жена, и наста ви го да иде на Дураца или Доброца. Но онъ побѣгна въ Цариградъ: гдѣ то го и посшавиха Магистрїя.

Слѣдъ това Никифоръ пакъ подигна войска на Самуила, и нави му, и зема отъ него многу градове. И послѣ Никифоръ убо отиде на Скопїя и Сербїя: а Самуиль на Едрене: кого то и разори и опустоши до край. Отъ Едрене же отиде на Скопїя върху Никифора. Но Грецы и Хорвате обтекоха Самуила, и разбиха му войска та, и многу Болгаре убиха, и до 15000. души Никифоръ немилостивый мучитель поробивъ, извърте имъ очи те, оставивъ на секоя стотина по одного сось едно око да ги опведе при Самуила: кое то като виде Самуиль отъ жалости умре.

Тако наказа Богъ Самуила, за оная неповинна кровь що проля, избивъ царское племе отъ зависть и злонравїе.

Въ това време Грецы те земаха отъ Болгаре ше оныя тояги или сопы, што то стоятъ и до днесъ въ Цариградъ: зашо Болгарски те царїе имаха полкове и сось тояги за нагнанїе или юрушь.

РАДОМИРЪ.

По Самуила воецарисе сынъ му Радомиръ. Онъ само едно лѣто царува. Понеже Никифоръ посла скрѣбитомъ воинство и убиха го на единъ ловъ.

ГЛАДИМИРЪ.

По Радомира настана братъ му Гладимиръ; кой малку време царува, и го испѣдиха Болгаре те, и побѣгна во Влахїя.

ЮАННЪ ВЛАДИМИРЪ.

По Гладимира воцарисе Юаннь сынъ Аароновъ, прозываемый Владимиръ. Онъ царува лѣта три. На него Греческій царь востана сось голема сила. Но Юаннь, кой то живѣше житіе свято и богоугодно, возупова по многу на Бога, негли на своя па войска, и за това сось малку войска излезна, и нави Греческому царю, и го върна побѣждена и посрамлена на задъ.

Той Юаннь имаше жена Грекиня, и шура му беше при него, кому то беше даль чинъ Магистрійскій. Но они, сирѣчь жена му и братъ несь, беха Еретицы Наватіаны, и не обычаха го ради негово то православіе и житіе богоугодно, и за това наговорихасе да го убіяты.

Въ това време востанаха Хорвате и Латины на Болгарска та держава, и сосилна войска дойдевше, оплѣниха многу мѣста и много народъ поробиха. Но и Юаннь подигна противу нихъ войска Болгарска, и съ молитвою порази ги, и прогна ги даже до Венеція, и върнасе сось войска та си назадъ. На пути обаче при Албасана остана Юаннь на едно красно мѣсто да си почини сось трима воеводы, и шура неговъ Магистрій сось нихъ. Опочинивше же търгнаха, и въ една гора Магистрій шура му, кой то беше останаль задъ него, извади ножъ и отсѣче му глава та. Но и него абіе други те воеводи убиха. Юаннь обаче святой Владимиръ, Божіимъ повелѣніемъ не падна отъ коня, но абіе зема въ раце глава та си, и управлявая коня, пройде многу мѣста, докле стигна до едѣнь монастырь, кого то онъ самъ беше соградиль, и тамо слѣзна отъ коня, и предаде Богу духъ.

Тамо убо во онай монастырь во Елбасанска та страна почивать и до днесъ нетлѣнии те му мощи, и многу исцѣленіе давать съ вѣрою приходящымъ. И празднувать го сичка та оная страна Маія мѣсяца во вторый день. Има же и правило красно составлено и житіе.

Това негово правило и житіе има и на Греческій языкъ преведено, и на Сербскій, но многу погрѣшенно: понеже оная преводители, кои то и да са, искать да покрыйтъ родъ, и думать, защо онъ не е отъ рода царей Болгарскихъ, но отъ рода Сербскаго сынъ Неманя Симсона. Но това е весма погрѣшно: понеже Симсонъ Неманъ и сынъ неговъ, по Сербскому родословію, многу години послѣ Святаго Юанна Владимира просяха.

По убіеніи же святаго Юанна Владимира царь Греческій поиде во Охрида, гдѣ то святой пребыва три години, и предадоха му негови те убійцы сичка та Болгарія и сичка та царска хазна и сокровища, и зема царь Греческій безъ числа злато и сребро и царски многоцѣнны вещи. И дарова дарове многу Маріи царицѣ женѣ Юанна царяи петь дочеремъ нейнымъ, за предателство то и убійство то мужа своего.

Тога дойдоха отъ Терновъ и Давидъ Патріархъ и двама Воляре Богданъ и Миробизъ, и предадоха Греческому царю градове 35. А царь Греческій постави Богдана и Миробиза бароны надъ Болгарія. И тако тогда грѣхъ ради Самуила царя Болгарскаго и ради ересей Наватіанскихъ и Арменскихъ, кои то се беха умножили во Охридска та страна подпадна Болгарско то царство совсѣмъ подъ власть Греческа. Послѣ же светый Иларіонъ Епископъ Меглинскій и светый Теофи-

лакть искорениха и истребиха конечно оныя проклеты ереси изъ Болгарія.

Въ тѣя времена некой Болгаринъ Петръ презываемъ Делеанъ, кой то беше плѣнень въ Цариградь и слуга у єднога велможа, побѣгна изъ Цариградь, и доидевъ въ Струмица, думаше, защо е сынъ Аароновъ и внукъ Самуиловъ. И така повѣровавше Болгаре те проповѣдаха го царя. А онъ абіе собра войска доволно, и отидевъ прогна сичка та войска Греческа отъ Охридски те страны. Послѣ же, понеже немаше въ почитаніе своя та войска, испъдиха го Болгаре те, а въ мѣсто него поставиха си Тихомира. Но Делеанъ по време собра войска, и отидевъ на Тихомира улови го, и перво убо ослѣпи го, а послѣ отсѣче му глава та, и воцарисе пакъ, и царува въ Охрида години 30. и зема отъ Грецы те градове многу.

Въ това време Грецы те послаха єдного въ Болгарія, за да навѣтува живота Делеановъ. Онъ се именуваше Алушанъ, и беше родомъ Болгаринъ. Той проче Алушанъ подигна крамола въ Болгарія, и думаше, защо е отъ рода царей Болгарскихъ. И така повѣроваха многу народъ Алушану, и востанаха на Делеана бранію. А Делеанъ видѣвъ, защо не може да стои на среща му, зема го причастника на царство то си.

По времени же Алушанъ, востана на Делеана, и ослѣпи го, и така остана онъ самъ на царство то. Но беше покорень Грекомъ и така Грецы те многу пакость правеха Болгаромъ.

Делеанъ убо и Алушанъ до 15. години царувахъ, обаче само отъ Охрида до Скопія и до Щипль: а прочая Болгарія до 70. години быде подъ власть Греческа, сирѣчь до 1170-го лѣта Господня, или до 1190-го.

Въ тѣя времена беше Патріархъ въ Терновъ Іоаннъ светый: кой то като гледаше многое озлобленіе Болгарское отъ Грековъ, многу слезы проливаше предъ Бога и молшеше, да ги избави отъ това порабощеніе Греческо. Въ єдинъ же день като плачеше, яви му се светый Великомученикъ Димитрій, кого то сички те благочестиви цари Болгарски, отъ Михаила благочестиваго царя до светаго Іоанна Владимира, почитаха и славахъ въ Терновъ, той, думамъ, святой великомученикъ Димитрій яви му се, и му рече: Помяну Богъ домъ и родъ царей Болгарскихъ, и ме посла на помощь и обновленіе царство Болгарское. Тѣмже да поставишь Асеня царя Болгаромъ, и Богъ ще буде сосѣ него, и ще воздигне скиптръ Болгарскій.

И така Патріархъ по повелѣнію святаго позва Асеня изъ Влахія и Петра брата неговаго: кои то беха отъ рода царскаго внуцы Гавриила сына Самуилова. Послѣ повелѣ Патріархъ и соградиха въ Терновъ църква прекрасна во имя святаго великомученика Димитрія, и като се соверши созва Епископи и народъ многъ на освященіе църкве. Като освети же църква та, зема вѣнецъ и багряница царска, и вѣнча Асеня на царство Болгарское, и каза народу, защо му е повелѣно отъ Бога чрезъ святаго Димитрія, да го вѣнчае на царство. И така народъ отъ радости выкаха велегласно: *Да живетъ Асень царь на многая лѣта, Асеню царю Болгарскому многая лѣта: И Иоанну блаженнѣйшему Патріарху Терновскому и всея Болгаріи многая лѣта.* И така воцарисе

Воцарився прочее Асень, постави брата си Петра военачалника. Послѣ собра войска и укрѣписе много, и востана на Грецы те, и нави имъ и испьди ги до единъ изъ Болгарія. Послѣ и Грецы те собраха войска весма многу, и отидоха на Асень. Но Асень преjde во Влахія со сичка та си войска, и собра тамо и още многу, и тога пакъ преjde Дунавъ, и нападна на Грецы те. И така паднаха безъ числа отъ Грецы те и совсѣмъ изгнани быдоха: а Асень отиде на Сербе те и покори ги подъ своя та власть, и быдоха довольно време подъ негова та власть. Послѣ же востанаха Сербе те и Грецы те заедно, и многу пакость и излобленіе правеха Болгаромъ, а най Сербе те, разоряюще и опустошавающе церкви Болгарски, зашто то они тога държеха ересь Римска. И това като гледаше светый Теофилактъ Патриархъ Терновскій, плачеше предъ Бога, и молешесе да укрѣпи Асень, да смири тоя народъ: кое то и быде и смири Асень и разпъди и нихъ и нихны те помощницы Маджаре: обаче сошь големо кровопролитіе.

Послѣ Іоаннь Катакосмъ царь Греческій доjde пакъ сошь войска голема на Асень. Но Асень, и нему нави и уловивъ го жива, избодо му очи те. По Іоанна настана на царство Греческое Алексій, кой то собра войска многу отъ разны язъцы, и востана на Болгарія. Но Асень и негова та войска разби, и едва избегна Алексій живъ. Онъ като бѣганіе падна му царскій племь отъ глава та, а Болгарскій боини, кои то го гонеха, земаха онай племь, и го принесоха царю своему Асеню. Въ това време Асень зема отъ Грецы те многу градове.

По времени Алексій пакъ собра войска силна до 270000. и прати я на Асень сошь Константина Архистратига и други воеводы. Но попущеніемъ Божиимъ и нихъ изби, и пороби ги, што то не се върна назадъ нити единъ: кое то видевши Алексій быде во отчаяніи, и посла да иска миръ отъ Асень царя, но не получи. Тѣмже Алексій разсърдисе, и собравъ пакъ войска многу прати я сошь одного Архистратига именемъ Исаака Стократора: кой то сразився, изби исперва до 3000 души Болгаре. Но послѣ навиха му Болгаре те, и уловиха го, и сичка та му войска обтекше поробиха, што то весма малку отъ нихъ побѣгнаха. И така остана Греческа та земля пуста, отъ Греческое немирство. Понеже 54. лѣта непрестанно брань дигаха противу Асень, докле погубиха сичка та си войска, и опустѣ Греческое царство.

Сами те Грецы счислявать, зашто въ тыя времена изгубиха до 300000. души войска.

Греческа та земля пречесе покорисе совсѣмъ Асеню, и начала да дава дань, и дава за многу време.

Слѣдъ това Асень покори подъ своя та власть и две те Влахіи и направи ги подданны: имаше же и Римляне те подданны, за кое то се и прослави най много отъ други те царіе, и наименовасе царь *Вселенскій*.

Онъ бше много добродѣтеленъ человекъ. Многу церкви и монастыри въ Болгарія же и въ святая гора Атонская согради, и приложи имъ села и метохи. И повелъ сичкимъ Греческимъ монастыремъ, да четать по Болгарскій язъкъ. Опредѣли же да се дава за всегда отъ царски те еокровища милостыня сиромахомъ, церквамъ и

монастыремъ, какъ то пише и Іоаннь Калиманъ сынъ неговь:

Блаженный отецъ мой царь Асень сичко то свое имѣніе и сокровище простре на милостыня сиромоахомъ, церквамъ и монастыремъ.

На таково то убо благополучіе и благочестіе въ Болгарія завидѣвъ дѣяволь, подвигна зависть на царя Асеня. Понеже единъ отъ первы те велможи Асеньовы, именемъ Иванко, кой то беше коварень и лукавъ челоувкъ, и имаше братія подобно сановиты въ Терновъ, согласисе сось братія та си и сось многу още други челоувцы, да убѣять Асеня, и да се воцари онъ въ Болгарія. Прелѣти же на това богомерзско свое и беззаконно дѣло и сестру Асеньову. И това разумѣвъ Асень, выгна Иванка при себе, въ една ноцъ, и изрече на него судъ смертный. Иванко обаче имаше въ себе ножъ скрыть, и абіе спуснасе и прободѣ царя Асеня, и умре царь въ тая ноцъ. Подобно и стражи те царски избити быдоха отъ Иванковы те хора. И така Иванко облада домъ царевъ и Терновъ.

Това убо като виде Петръ братъ Асеньовъ, абіе дойде сось войска и обтече Иванка: кое то като видѣ Иванко улашисе, и побѣгна сось братія та си къ Греческому царю. И прія го Греческій царь сось многу благодареніе, зацо то убиль Асеня, и назва го отца, и даде му за жена майка си, именемъ Анна, и постави го властителя во Филиппополь и Драма. Обаче големо зло послѣдова Грекомъ отъ Иванково то пріятелство, какво то послѣ ще се рече.

Намерувасе въ стары рукописны книги, зацо по преставленіи патріарха святаго Іоанна, кой то возведе Асеня на царство, какво то се горе рече, позва Асень отъ Охрида святаго отца

Теофилакта, и постави го въ Терновъ Патріарха. И Теофилактъ святыи просвѣти, и очисти сичка та Болгарія отъ ереси, кои то въ тья времена беха многу въ Болгарія. Послѣ подвигна царя Асеня да отидѣ во Влахія, да я покори и очисти отъ Римская ересь, коя то тога владѣше во Влахія. И така Асень отидѣ и покори и две те Влахіи подъ своя та власть, и запрети Влахомъ, кои до тога четеха по Латинскій языкъ, да оставать Римское исповѣданіе, и да не четать по Римскій языкъ, но по Болгарскій. И повелѣ, щото кой то чети по Римскій языкъ, да му се отреже языкъ. И така Власи те отъ тога пріяха православно то исповѣданіе, и начнаха да четать Болгарски, докле слѣдъ многу време Русси те преведоха имъ сичко то писаніе на Влашкій языкъ.

ПЕТРЪ ВТОРЫЙ.

По Асеня прія царство Болгарское Петръ братъ Асеньовъ. Въ негово то царствованіе быде миръ въ Болгарія,

ІОАННЪ КАЛИМАНЪ.

По Петра воцарисе Іоаннь Калиманъ сынъ Асеньовъ, кого то некои нарекли Кало Іоаннь: но онъ самъ се подписуваль въ златопечатны те си привилегіи: Іоаннь Асеньовъ Калиманъ.

ЗА ИВАНКА ЦАРЕУВІЙЦА.

Въ тья времена Иванко отступи отъ Грецы те, и собравъ многу войска, правеше многу пакость Грекомъ, и многу Греческа войска погуби. Грецы те обаче сось хитрость приведоха го въ Цариградъ, и уловивше го, фърлиха го въ една

мрачна темница, и тамо изверже окаянна та своя душа. По него настана Митрь братъ неговъ, и многу зло правеше Грекомъ.

Послѣ призва на помощь Руссы те, и востана на Иоанна Калимана сось войска многу. Но Иоаннь Калиманъ Руссы те убо отпди въ Руссія, а Митра улови и уби го. И тако се свърши сила та и власть на тыя цареубійцы.

Въ тыя времена востанаха Латини на Грецы те, и земаха Цариградь, а Грецы те се раздѣлиха на две царства, Витинійско и Солунско. И царуваше въ Витинія Иоаннь Калось, а въ Солунъ Теодоръ Ласкаръ. Наговорихасе убо Солунски те Грецы сось Латини те, да покоратъ подь своя та власть Болгарія: обща имь се же и Теодоръ Ласкаръ да имь помага. И така востанаха тия три сила на Калимана. Но Калиманъ, кой то беше по благополучень и искусень отъ баща си во бранехъ, ополчи се и онъ на нихъ, и перво убо нави Латиномъ, и улови Балдавія краля Венеціанскаго со сички те неговы велможы, и оковавъ ги поведе ги со себе, и отиде на Теодора Ласкаря. И навивъ и нему, улови го и му избоде очи те, и го всади въ темница, гдѣ то и умре отъ болѣсть: а самъ разори градове многу отъ основанія, като Филиппоградъ и Маруль, кои то и до днесъ са пусти, Драма, Серресъ, Кавала, Демиръ Исаръ, Енесъ, Орванъ и прч. и остави само Солунъ невредимъ за любовь и почитаніе къ святому Димитрію. Послѣ же по времени отиде пакъ съ войска на Солунъ, и наранень въ десна та рука, умре.

Думать Грецы те, зацо въ перво то нашествіе на Греческа та земля, като разори сички те градове Гречески, отиде и на Солунъ, и тамо го уби обятыи Димитрій. Това обаче не е и-

стинно: зацо онъ слѣдъ това многу години живѣя.

Пишесе за него въ житіе то преподобнѣя Параскевы, зацо уловивъ Балдавія Венеціанскаго краля со сички те му велможы, отсѣче имь на сички те главы те. И послѣ востанавъ покори Сербе те, Маджаре те и Арнауте те подь своя та власть.

Въ пролога же на пренесеніе то мощей святаго Иларіона Меглинскаго и въ привилегіи Зографски пише за него и опредѣлява границы те царства неговаго до Будимъ и до Венеція: Лехи и Чехи были покорени подь негова власть. Онъ соградиль монастырь въ Терновъ великъ и красень близо при Янтра во имя 40. мучениковъ, и принесль въ него отъ многу страны многу мощи святыхъ.

Думать, зацо светый Савва Сербскій при тогова царя Калимана се прѣставиль въ Терновъ, и послѣ му пренесли мощи те въ Сербію. И тога беше краль въ Сербія Владиславъ, кой то имаше жена дщера Калиманова.

По времени же востанаха пакъ Латини на Калимана по море то, кой то беше тога въ Солунъ. И тамо въ силно сраженіе, нараниха го Латини те и слѣдъ три дни умре. Войска та му обаче, понеже имаха голема любовь на него, не го погребоха въ Солунъ, но испраха му черва та, и го донесоха въ Терновъ, и го погребоха въ неговый монастырь святыхъ 40. мучениковъ.

БОРИЛЬ.

По Калимана настана Бориль сынъ Петровъ. Онъ обычаше миръ, и за това всегда беше пріятель Грекомъ и Латиномъ. Царува же 9. години и умре въ Терновъ.

МИЧО или СМІЛЕЦЪ.

По Борила воцарисе Мичо или Смилецъ. Въ лѣто Господне 1223. Онъ царува 25. години: но не беше благополученъ во бранехъ. Въ негово то царствованіе земаха Грецы те отъ Болгаре те земля до Шипъ. И за това Болгаре те най послѣ го испъдиха: а онъ отиде со сына своего Асеня въ Цариградъ. И тамо онъ убо престависе, а Асеню даде за жена дщера си Ирина Греческій царь.

ШИШМАНЪ ВНУКЪ ПЕТРОВЪ и АСЕНЬОВЪ.

По изгнаніи Мичовомъ прія царство то Константинъ Шишманъ внукъ Петровъ и Асеньовъ. Онъ беше возрастомъ едръ, а лицемъ прекрасенъ, щото сички се чудеха и на возрастъ и на красота негова. Воцарисе же во Видинъ: защо Смилецъ беше отдѣлилъ Видинъ во особно царство отъ Терновъ. Имаше же многу гоненіе сось Милотина краля Сербскаго: кой то Милотинъ послѣ даде му въ жену дщера одного перваго своего велможы, именовъ Драгуша, и примирише Константинъ сось Милотина, и бежа въ любовь голема. Слѣдъ многу време же, като имъ се родиха чада и воспитаха ги, Милотинъ даде дщера си Неда Михайлу сыну Константинову, какъ то послѣ ще се рече.

Болгаре те призваха отъ Видинъ Константинъ и го поставиха царя въ Терновъ. И имаше миръ сось Грецы те и имъ возврати Месемврія. По томъ распъди перва та си жена Драгуша за некая зазорна вина, и посла я въ Никеа: а зема за жена Теодору дщера Геческаго царя Теодора.

Като умре же Теодоръ царь Греческій, настана сынъ неговъ Іоаннь: кого то некой Михайль улови, ослѣпи го, и го испъди отъ царство,

и прія онъ Греческо то царство. И това като разумъ Теодора жена Константинова, начала да се моли мужу своему, да отмсти Михайлу за убійство то, що убилъ брата нейнаго. И така Константинъ Шишманъ подвигнасе на гнѣвъ противу Михайла царя Греческаго, кой то собравъ войска излѣзна на срѣща му. Видѣвъ обаче Болгарска та войска, уплашисе, и побѣгна скритомъ отъ войска та си на море то. И тамо найде малокъ кораблецъ, и сѣднавъ въ него побѣгна въ Цариградъ: кое то като разумъ войска та му върнасе сичка та назадъ. А Константинъ разори и оплѣни многу градове и села Гречески, и върнасе назадъ сось многу корысть.

Въ това време умре Теодора жена Константинова. А Михайль Палеологъ даде му за жена своя та братаница за да има миръ сось него: обаче пакъ не получи миръ отъ Константина. Понеже Константинъ пакъ востана на Греческа та земля. Тѣмже и Михайль позва на помощь Латини те, защо то и онъ беше пріяль Латинское исповѣданіе. Латини те обаче въ това време разориха светая гора Атонская, и избиха многу светлы отцы за благочестіе, и се върнаха назадъ.

Въ това време и Милотинъ краля Сербскій беше востаналь сось многу войска на Михайла царя Греческаго, и беше презель земля отъ Грецы те отъ Шипъ до Серресъ. Излѣзна же и Михайль противу Милотина, но на пути умре, и нещяха Гречески те священницы да го погребать, защо то беше еретикъ. Марія обаче царица жена Константинова, посла скритомъ многу злато некоиъ священникомъ, и го погребоха, защо то и беше Михайль стрыка. Но Константинъ послѣ наказа оныя священницы.

Въ тья времена единъ овчарь, именовъ

Лагань, остави овчарство то, и отидевъ быде воинъ. Послѣ стигна да быде и велможа Константинъ. Той Лагань беше человекъ многу лукавъ, и така сошь лукавство то си привлече при себе многу войска Болгарска, и востанавъ на Константина, уби го и воцари се онъ.

ЛАГАНЪ.

Като грабна убо Лагань царство то сошь тоя начинъ, испди и Марія Константинова та жена и Михаила сына неговаго въ Цариградъ, и царува неколику време въ Терновъ.

Въ това време Иоаннь Асень, сынъ Смилецовъ, кого то Константинъ беше испдилъ въ Цариградъ и беше се оженилъ за царска дщера Ирина, какъ то се въ дѣянїя та Смилецовы рече, умоли царя Греческаго, и даде му противу Лагана войска довольно: кое то Лагань като видѣ, уплашисе и побѣгна при Нога краля Татарскаго: Нога обаче, умолень отъ Асеня и отъ царя Греческаго, уби го: И така Лагань сконча свой животъ, а воцарисе въ Болгарїя

ИОАННЪ АСЕНЬ ВТОРЫЙ.

По изгнанїи Лагановомъ воцарисе въ Болгарїя Иоаннь Асень сынъ Смилецовъ. Онъ държа за многу време Болгарское царство въ миръ и тишина. Некой велможа обаче Болгаринъ, именемъ Петръ, человекъ лукавъ, поиска да восприеме онъ престоль Асеньовъ, и того ради прелести и привлече при себе сичка та войска царска и велможы: кое то като разумъ Иоаннь, собра сички те сокровища царски, и отиде пакъ въ Цариградъ и тамо сконча свой животъ мирно и безмятежно.

ПЕТРЪ ТРЕТІЙ.

Като съдна на царство то Петръ, абие Татарскій краль Нога востана на него. Но Петръ нави му, и улови го жива, и удави го въ темница.

По времени Болгаре те возненавидоха Петра, и испдиха го отъ царство то. А онъ отиде въ Едрене, и тамо умре отъ огневица (тежка болестъ).

Въ това време раздѣлихасе Болгаре те на две, въ лѣто Господне 1240. Едни убо искаха Светослава велможа, а други искаха Михаила сына Константина Шишмана да поставатъ на царство. Но превозможе Светославъ, и восприя царскій престоль.

СВЕТОСЛАВЪ.

Воцарився убо Светославъ, зема за жена Теодора дщера Михаила царя Греческаго.

Въ това време нападаха на Греческо то царство Персіане, и Михайлъ беше въ големо утѣшеніе. Того ради моли Светослава зета си, да му помогне. И така Светославъ даде тесту своему на помощь 20000 души конницы, и 6000 души пещицы подъ комендата Иоанна Хрисобоска Мамацунка, и навиха Болгаре те Персіаномъ, и отгнаха ги.

Послѣ Светославъ бисе съ Татарскаго краля: кого то и улови, и самъ со свои те раце со сѣкира отсѣче му глава та.

Послѣ бисе и сошь Россы те, и разори сичка та Россія. Въ лѣто Господне же 1242 отиде на Персіане те и нави имъ и зема ги подъ своя та власть. Но като се вращаше, засѣднаха го Персіане те въ едни тесны мѣста, и избиха му сичка та войска, щото не се върна назадъ нити

единь отъ нихъ. И едва онъ избѣгна отъ това убійство.

Навадиха прочее на това Іоакима Патріарха, зацо е ималь скрѣтъ наговоръ съ Персіане те, отъ кое то Іоакимъ беше неповинень. И така Светославъ повелѣ, и низвергоха Патріарха отъ една гора висока, и убиха го немилостивно. И това безбожіе, като видоха Болгаре те, испѣдиха го отъ царство го, и поставиха си царя

МИХАИЛА СЫНА ШИШМАНОВА.

Той Михаилъ имаше жена Неда дщера Милотина краля Сербскаго, а сестра Стефана Неманя краля Сербскаго: сось коя то роди и сына Стефана именемъ.

Въ тыя времена некой Некиконтъ владѣтель Кефалонитскій уби Светослава. И така Михаилъ Неда убо жена та си остави, и зема за жена Теодора Светославова та жена. И това като чу Стефанъ Неманъ собра войска, и отиде на отмщеніе Михаилу за обыда сестры своєю. Подобно и Михаилъ собра войска Болгарска довольно, зема же помощь и отъ Влашко: еще же позва и Андроника старого.

Излѣзна убо и Андроникъ сось многу Греческа войска, обаче лукаво, и сось помышленіе зло. Тѣмже и стана на страну Лагонскую, и чекаше прилично то време за да направи намѣреніе то си. Стефанъ Неманъ имаше присовокуплены при своя та Сербска войска и Маджаре довольно и Нѣмцы до 10300 души. И така сразився съ Михаила, перво убо зема и разори сичка та сѣверна страна до Струмица: а въ 5-тый день мѣсяца Септемврія обтекъ го, разби сичка та войска, а самого уби.

И тога Андроникъ Лукавый царь Греческій, като виде паденіе то Михайлово, устремисе сось войска та си, и зема отъ Болгаре те Месемврія, и други многу градове. И така отвърна си за дань, щото беше давалъ Михаилу.

АЛЕКСАНДРЪ.

По Михаила воцарисе братъ му Александръ. Противу него востана Стефанъ Неманъ, и отиде сось войска многу въ Болгарія до Радомиръ. И отъ тамо посла Болгаромъ, и рече: ако искате да имамъ миръ сось васъ, и да не опустошимъ ваша та земля, испѣдете Александра отъ царство то, и поставете Стефана сына сестры моея. Александръ обаче собравъ войска многу востана на Стефана, и прогна го въ Сербію. Послѣ се обърна на Андроника царя Греческаго, и поплѣни многу мѣста даже до Едрене, и върнасе.

По Андроника настана на царство Греческое Іоаннь Катакосмъ. Онъ собра войска силна, и нападна напрасно на Болгарія: кое то като виде Александръ уплашисе, и пославъ просеше миръ отъ Іоанна. Но Іоаннь не искаше нити да го чуето. Тога Александръ, кой то имаше собраны при себе само 8000 дупы Болгаре, и 2000 души Власы, ополчисе противу Грецы те, кои то беха до 70000 души. И сразившеся навиха Болгаре те Грекомъ, и побѣгнаха назадъ, а Іоаннь Катакосмъ побѣгна сось неколику души и затворисе въ Рушчукъ. Болгаре те же обсадиха Рушчукъ, и Іоаннь быде во отчаяніи, и молешесе Александру, да го не погуби. Тога Александръ умилисе, пожали го и му рече: иди си съ миромъ въ Цариградъ. Тога Іоаннь возрадовасе премного, и за да има миръ сось Александра всегдашень, даде дщера си, кон

то беше десятигодишна, сыну Александровому Іоанну Шишману, кой то беше петнадесетогодишнѣ, и направиха свадба въ Едрене сось големо торжество.

Слѣдъ това врънасе Александръ въ Терновъ, и управляваше свое то царство въ мирѣ и тишина голема. Жена му беше весма злонравна, за кое то я и испъди, и зема жена Еврейска, покрестивъ я. И така жена му сось сына си Страшимира отиде у Видинь: зашто то Александръ Видинь даде Страшимиру, да го управлява.

По времени же отъ наущеніе матере своая начна Страшимиръ да се непокорява отцу своему, и наречесе царь Видинскій. Но Александръ, зашто то многу обычаше Страшимира, не отиде никое зло да му направи. Унгарскій краль обаче разумѣвъ това беззаконно дѣло Страшимирово, отиде и обсъднавъ Видинь улови Страшимира, и наказа го въ една темница. Но пакъ умоленъ отъ баща му Александра, освободи го отъ темница та, и земавъ му едно дете въ залогъ, отиде си назадъ, въ лѣто Господне 1351.

Въ тѣя времена Султанъ Муратъ востана на Болгарія. А Александръ уплашисе отъ него, и даде му за жена дщера си Марія, и примирихасе. Послѣ умре Александръ въ лѣто Господне 1363, и остави трима сынове: Георгія Страшимира, Іоанна Шишмана и Асеня, и две дщери: Елена, коя то беше даль Сербскому кралою, и Марія, коя то даде Султанъ Мурату.

ІОАННЪ ШИШМАНЪ.

По Александра прія царство Болгарское вторый му сынъ Іоаннъ Шишманъ, въ лѣто Господне 1363. Тога Султанъ Муратъ сѣдеше въ Бруса, и

беше миръ между Болгаромъ, Грекомъ и Туркомъ. По преставленіи обаче Александровомъ разрушисе тоя миръ, и востана Іоаннъ Шишманъ на Грещы те, и зема отъ нихъ Сараисъ, Бургасъ, Чорла, Къркклия, Малый Самоковъ, и други, и наложи на Грещы те данъ. И за това они сось големо моленіе позваха Мурата, да дойде въ Болгарія: кой то и дойде сось велика войска, и раздѣли се на две. И отиде половина та на Влахія, гдѣ то владѣше Димитрій Загорскій сущій изъ Видинь, а половина та остана да се бие сось Болгаре те. Но и оная войска, коя то отиде во Влахія, погина, зашто едни быдоха убити отъ Власы те, а други се издавиха въ Дунавъ, като бѣгаха: и оная, коя то остана върху Болгаре те не се избави, зашто тога Іоаннъ Шишманъ и двама та негови братія: Георгій Деспотъ и Асенъ совокупившеся, поразиха ги, и убиха до 23000 души Турцы. Асенъ обаче погина въ това страшно сраженіе.

И така Болгаре те и Власи те избавихасе отъ това пограніе Турско. Султанъ Муратъ обаче зачна великъ гнѣвъ и злоба на Болгаре те. Тѣмже по времени пакъ собра войска многу върху Болгарія. И поощряваше го на това Маннуиль царь Греческій, като гледаше вражда, и несогласіе между Болгаре те. Понеже въ тѣя времена Георгій Страшимиръ и братъ неговъ Іоаннъ Шишманъ имаха голема распря помежду си, зашто Страшимиръ искаше да царува въ Терновъ постаръ сущій, а Шишманъ не го оставяше, и му думаше: мене баща ни остави на свое мѣсто, а тебе постави надъ Видинь, и тамо владѣй.

ВТОРОЕ НАШЕСТВИЕ ТУРСКОЕ НА БОЛГАРОВЪ.

Между това убо несогласіе Болгарское нападнаха Турцы на Болгарія отъ сички те страны: отъ бѣло то море излѣзнаха на Ипсала, Калиполь, Енесь и Солунь, а отъ черно то море излѣзнаха на Варна, Месемврія, Ахило и Бургась. И така обтекоха отъ секаде Болгарія, и быде тога смущеніе големо и нестроеніе и трусове големи, въ лѣто Господне 1367. и земаха Турцы те многу мѣста въ Болгарія.

Въ лѣто же Господне 1369. повелѣ царь Болгарскій князю Пирдопскому Момчилу, да отиде противу Оркана царя Турскаго. И быде первое сраженіе на Ипсала, и навиха Турцы Болгаромъ. Болгарска войска беше въ това сраженіе 112000. а Турска, 159000. И избиха Турцы те отъ Болгаровъ до 93000. души, и Момчила князя нижнаго. Обаче и Болгаре те убиша Оркана царя Турскаго. Но Турцы не ослабѣха и абіе поставиха си царя Сулимана постараго сына Орканова. А Болгарскій царь Іоаннь Шишманъ собра пакъ войска до 24000. Моли же и Страшимира, да дойде на помощь, но онъ не отиде. И така Іоаннь Шишманъ само со своя та войска отиде, и трудисе много, но нищо не може да успѣе, и навиха Турцы Болгаромъ и обладаха Тракія и Македонія. И земаха Кизикъ, Енесь, Кавала и Димотика, Кърккисія и Ескиполись, Бургась, Ахило и Месемврія: Послѣ Варна, гдѣ то быде големо кровопролитіе, послѣ Доброджа, Каварна, Пазарджикъ и Бабадаа: Послѣ обтекоха Шумень, и за 8 месецы зеха го: Послѣ отидоха на Карнабать, и за 70. дни зеха го: Послѣ зеха Ямболь, Сливень, Загора и други многу още мѣста. Найпослѣ оти-

доха и земаха Едрене. И тамо Сулиманъ царь постави престоль свой.

Слѣдъ десеть години же Вукашинъ Князь Битолскій и Охридскій и сынъ неговъ Марко, и Константинъ князь Сербскій, и други многу още Князове собраха войска до 125000: еще же и Іоаннь Шишманъ посла имъ отъ Дакія на помощь до 15000 души Болгаре и Власы. И така отидоха противу Турковъ съсь намѣреніе да ги изгонятъ и истребать изъ Болгарія. Но попущеніемъ Божиимъ быде противно то: сирѣчь нихъ Турцы те истребиха, и быде позоръ жалостень: зашо некои избіени умреха, а некои въ плѣнь отидоха во Едрене. Тога и храбрый Марко Краевичъ плѣненъ отиде въ Едрене и Константинъ краль Сербскій, и тамо ги въ темница затвориха Турцы те за 12. месецы: а Вукашина и други те князове гониха даже до Филипполя и Пазарджика, и тамо ги убиха. Въ тоя бой обаче убіенъ быде и Сулиманъ царь Турскій. Но Турцы абіе поставиха си царя Мурата втораго: кой то абіе отиде во Анадоля и собра войска до 30000. Турцы и 2050. души Генувезы, и оплѣни и порази сичка та Болгарія.

Въ това време востана Іоаннь Палеологъ на Турцы те. Но они и него всконечно побѣдиха въ лѣто Господне 1383.

Въ това време жители Солунски бежа призвали Венеціанска войска на помощь, за да си пазать градъ. Като отиде обаче Мурать на Солунь, Латине те убо абіе побѣгнаха, а тамошни те жители затворихасе въ градъ, и Султанъ Мурать обтече ги, и начала да ги бие. Тога единъ калутерь отъ светаго Іоанна предтечи, кой то монастырь сега се называ Чаушь Монастырь, объяви съ писмо Султанъ Мурату подземный про-

токъ водный, кой то влѣзуваше въ Солунь и на-
попьяваше го, написавъ му така: Многолѣтний
Царю! „Днесъ въ Солунскій градъ, а въ другое
„лѣто въ Цариградъ искамы да те видимъ. Тѣмъ-
„же и изьявлявамъ ти, да отбѣишь на онова и на
„онова мѣсто, щото е вода та, коя то напоява
„Солунь.“

И това писмо тоя предатель свеза на една
стрѣла, и устрѣли на царскій шаторъ. Турцы те
же найдоха писмо то, и прочетоха го. И така
абіе отидоха на показанно то мѣсто, и отбиха
вода та: кое то като видоха Солунцы, абіе о-
твориша врата ша градски и предадохасе сами,
въ лѣто Господне 1390.

Слѣдъ това отиде Султанъ Муратъ на Серб-
скаго Князя Лазаря, и бихасе на Косово поле
при Шаръ планина, и въ тоя бой Султанова та
убо войска уби Князя Лазаря, а Момчилъ Ми-
лошъ уби Султанъ Мурата: но и него Турцы те
убиха при царскій шаторъ, въ лѣто Господ-
не 1394.

По смерти же Мураша царя Турскаго на-
стана Пязить Илдарамъ, сынъ перваго Мурата.
Онъ извади Марка и Константина изъ темница
сось ходатайство то мати свося Маріи, и поста-
ви Марка убо въ Битола да владѣе докле е живъ,
и нарече го Паша Битолскій, а Константина,
въ Серресъ, и нарече го Бей.

Послѣ востана Пязить на столный градъ
Болгарскій Терновъ, и отидевъ тамо сось голема
сила, бихасе сось Иоанна Шишмана много, и
быде много кровопролитіе за 9 месецы отъ Гре-
ческо предательство. Понеже Мануиль царь Гре-
ческій, какво то се рече и погоре, по свидѣтел-
ству Русскихъ историковъ, доведе Турцы те въ
Болгарія.

Въ тоя убо бой слѣдъ 9 мѣсяцы, виде Ио-
аннъ Шишманъ, защо ще навѣять Турцы те из-
бѣгна со сичко то си воинство и со сички те си
велможы ношемъ изъ Терновъ и отиде въ Сре-
децъ, то есть Софія. Подобно избѣгнаха и сич-
ки те, кои то живееха въ Мачинъ, Растоль или
Силистра, Рушчукъ, Сищовъ, Никополь и
Плевень, некои убо въ Средецъ, а некои въ Да-
кія. И тога обладаха Турцы те и Терновъ и сич-
ки те речены градове, въ лѣто Господне 1396.

Отидевъ же Иоаннъ Шишманъ въ Софія,
скры сички те царски сокровища въ Монастырь
Урвичъ, кой то беше край Искаръ сось тверды
стѣны ограждень, и изоколо му вода отъ сека-
де: гдѣ то остави и малку воинство, а самъ сось
друго то си воинство ополчисе противу Турцы
те, и бисе 7 години.

Въ това време Султанъ Пязить призва Мар-
ка отъ Битола и Константина отъ Серресъ, и
отиде во Влахія противу Мирча Вода Болгар-
скаго*) кое то като виде Мирчо собра и онъ
войска многу, и ополчисе противу Пязита, и-
мая на Хоругвахъ, кои то носеха воинство то
му, крестове, и светы образы изображены: кое
то видевше Марко и Константинъ, убояхасе Бо-
га и не восхотѣха да се биятъ. А Пязить, като
ги виде, защо нещатъ да се биятъ съ Христіана-
ми, абіе повелѣ Туркомъ своимъ, и соськоха
Марка и Константина на малы части на мѣсто
називаемое Калугерень, по долу отъ Букурещъ.
послѣ сразисе съ Димитріемъ, войводомъ Влаш-
кимъ, и побѣдиша Турцы Димитрія и направи-
ха го подданника.

*) Него Иоаннъ Зонарь называ Мирчо, а Мавробиръ
Латинскій лѣтопись пише, защо му было име Ди-
митрій, родомъ Болгаринъ изъ Видинъ.

Въ това време нападна нечаянно Унгарскій краль Сигисмундъ на Никополь, и быде принужденъ Пиязить да направи миръ со съ Мирча воевода, и така поиде на Никополь, и побѣди Сигисмунда, кой то едва се спасе отъ меча Турскаго, и побѣгна во своя си. Беше же Сигисмундъ посланъ отъ святѣйшаго папы Римскаго на помощъ Християномъ: Понеже беше разумѣль святѣйшій папа озлобленіе, кое то правеха Турцы те Християномъ въ Болгарія. Беше же усовѣтоваль и склонилъ да отидать со Сигисмунда на помощъ Християномъ и Карла шестата крала Французскаго, Филиппа герцога Бургойскаго, Венеціяны и Поляки. Но они убо какво то се горе рече, нищо не успѣха, а Пиязить видѣвъ щастіе свое, весма разгордѣ се, и поиде на Цариградъ, земавъ со себе и Болгарски князи Вълка Доброжанскаго и Лазаря Евхаетскаго, и окрестны убо градове Гречески разори и опустоши, а Цариградъ държа на обсажденіе цѣлы десеть години, и воистинну можеше да го земе, ако да му не беше препятствоваль Темерланъ, Султанъ Татарскій, кой то беше излѣзналъ изъ Меотекихъ и Карпатскихъ горъ со съ 500000. Татары и плѣни Скитія, Сармація, Мидія, Месопотамія, Персія и Анатолія: кое то като чу Пиязить, уплашисе, и абіе остави Цариградъ и поиде на Темерлана, а въ Тракія и въ Македонія остави двама та свои сынове Узунъ Мусулмана и Муса, заповѣдавъ имъ неослабно да се біятъ со съ останалы те Болгаре и Сербе, и да ги покорать. Отидевъ прочее во Анатолія, сразисе съ Темерлана. Но Темерланъ нави му, и отведе го въ плѣнь, и заключи го въ клѣтъ желѣзна, гдѣ то не може да търпи и уби самъ себе.

По смерти Пиязитовой настанаха на царство

Турское негову те сынове Узунъ Сулиманъ и Муса. Тія убо два братія согласихасе да отидать на Болгаре те и на Сербе те, сразихасе же послѣ между себе, и направиха многу кровопролитіе, докле Зетъ имъ Ахметъ Паша не ги примири. И така тогда Султанъ Муса убо отиде въ Дарданія, коя то е западна Болгарія, като Охридъ, Битола, Ерцеговина и Далмати сирѣчь Иллирикъ, имая со себе и Болгарскія Князи, щото беха подъ власть Турска, Вълка Доброжанскаго и Лазаря Евхаетскаго, въ лѣто Господне 1409.

Узунъ Мусулманъ же земавъ со себе и зета си Ахметъ паша, него убо посла на Златица да се біе, и самъ поиде на Самоковъ. Въ Костенець обаче собравшеся Болгаре многу убиха го, въ лѣто Господне 1411.

Това убо като чу Султанъ Муса, разгнѣвасе много, и абіе уби князя Вълка и Лазаря, и колку то други князове Болгарски имаше со себе, и оставивъ Дарданска та земля, поиде на Самоковъ, и тамо сразисе со съ Болгаре те и нави имъ и уби царя Іоанна Шишмана. Остана же отъ Іоанна единъ сынъ именовъ Владиславъ, кой то побѣгна при Страшимира во Видинъ.

Послѣ Султанъ Муса отиде да плѣни Златица. Георгій обаче Шишманъ, като чу убіеніе то брата своего Іоанна Шишмана, абіе собраничество войска Болгаре, Сербе и Маджаре, и отидевъ въ Златица сразисе съ Турками, нави имъ и уби и Султана Муса и Ахмета паша, и сичко нивно воинство до единого, въ лѣто Господне 1421. Послѣ же върнасе во Видинъ.

По султана Муса настана султанъ Магометь, обаче весма мало време поживе и умре. А настана по него султанъ Муратъ вторій въ лѣто Го-

сподне 1422. Въ лѣто же Господне 1423. умре Марія царица майка Георгія царя Болгарскаго: въ кое то време послѣдова и знаменіе големо и ужасно, сирѣчь помрачисе солнце то и быде темнота на земля та толко, щото видохасе звѣзды на небо то, като нощемь.

Той убо султанъ Мурать второй, въ лѣто Господне 1432. месеца Іулія 17. день отиде на Георгія царя Болгарскаго: кой то не могій да му се сопротиви, проси отъ него мирь, и даде му сестру свою Марію. Пише Іоаннь Зонарь. А Мавробирь пише, защо още Александрь я далъ въ Бруса за мирь султану Мурату первому. И назвасе Каламарія.

По томъ отиде султанъ Мурать на Сербе те, и плѣни Сербска та земля, и зема градъ Борчь, въ лѣто Голподне 1438. Послѣ отиде въ Болгарія и разори градъ Скопія и Велесъ и сички те окрестны градове плѣни и въ нихъ многу чловѣцъ изгори. Послѣ отиде и на царствующій градъ Семередовъ. Болгарскій же царь Георгій Страшимирь не имѣя войска да му се противи, отиде во Унгарія и собра Унгаре. И така сось нихъ и сось свои колку то имаше найде на Мурата въ Бѣль градъ и сразився сось него нави му, и зема Бѣль градъ отъ него, въ лѣто Господне 1440. Послѣ върнасе во Унгарска та земля. А Юсеинъ паша Турскій воевода облада градъ Новобърдо. Послѣ отиде и обсъдна Бѣль градъ: а султанъ Мурать отиде на Далмація, и поплѣни я сичка та, а найпаче великій градъ Рогоза и сички те окрестны градове и села, и изроби многу народъ изъ Босанска земля. Послѣ отиде на князя Іоанна Кастріота: кой то не имѣя войска да му се сопротиви, проси мирь, и даде Мурату въ залогъ ради вѣрность три те свои

мужки деца: Георгія, Константина и Светослава, и три те свои дщери. Мурать же примирился така съ Іоанна, отиде на Амореа, чувъ защо братія Константина Палеолога Димитрій и Тома владѣтели Аморейски иматъ междоусобна брань. Чувъ убо Тома, защо иде на Аморея Мурать, излѣзна му мирно въ срѣтеніе, и обѣщасе да му даде доволна часть земли своея, само отъ живота да го не лиши. Димитрій же сопротиви му се. Послѣ обаче видѣвъ, защо не може да му съди на среща, остави Аморея, и побѣгна въ Римъ къ папѣ, земавъ со себе и глава та святаго Апостола Андря.

Чувъ же папа, защо иде Димитрій царь Аморейскій, абіе излѣзна му въ срѣтеніе, и прія то торжественно. Димитрій же объяви му сички те озлобленія Турски во Аморейска та земля, и проси помощь отъ него. Папа же отвѣщавъ рече му така: знамъ, защо Султанъ Турскій непріятель е сичкимъ намъ Христіаномъ: обаче има между Христіане те несогласіе во вѣра та, и ако изволятъ сички те Грецы, Болгаре, Сербе и Арбанаси на Римска та догма, тогда согласившеся сички те вкупъ Французи, Венеціани, Нѣмцы, Маджари и Поляцы можать да отидать на Турцы те, и да ги побѣдять, и да ги изгонять отъ Болгарска та и отъ Греческа та земля. И написаха до Георгія Страшмира, царя Болгарскаго и до Сербе те и искаха отвѣть.

Георгій же царь Болгарскій, подобно и Сербе те и Арбанаси те не соизволиха на тоя совѣтъ, и не отидоха сось папа. Тога собрахасе Грецы те, Французе те, Нѣмцы те, Венеціане те, Унгаре те и Поляцы те, и отидоха на Турцы те имающе предводителя Димитрія Палеолога: кой то въ первомъ сраженіи убіенъ быде отъ

Турцы те, и отрѣзаха му глава та: послѣ же туриха я въ коженъ мѣщецъ съ медь наполненъ, за да бы могла пресна да се отнесе въ Бруса султану въ знаменіе побѣды: а папина та войска много падна безъ числа, а Турцы те главы те имь рѣжеха и могилы големы правеха, а трупове те имь горы големы въ знаменіе вѣчное. И беше страхъ и ужась големъ.

Слѣдъ това Мурать отиде въ Анатолию на Узунъ Хасана шаха Персидскаго: а во Едрене остави сына своего Магомета второго султана Турскаго.

Въ това време Георгій Страшимиръ царь Болгарскій, и князь Владиславъ братанецъ еговъ, и Янкуль воевода Битолскій согласихасе и собраха войска многу. И така Георгій убо отиде на Златица, и разби Мустафа паша, и уби го и сичко то му воинство до единого: послѣ отиде на Нишь и разби Османа везирина Турскаго, въ лѣто Господне 1447. Найпослѣ отиде въ Сербія.

Янкуль же воевода отиде на Влашко, и разби Магзегъ бега близо при Букурещъ: послѣ разби Юсеинъ Паша на Яловица рѣка, и изгна сички те Турцы изъ Влашко: послѣ отиде на Родостоль или Селистра, и найпослѣ на столный градъ Терновъ.

Князь же Владиславъ, кой то беше возрастомъ 23 лѣта, отиде въ Добриджа, и обсади градъ Варна.

Въ тѣя времена върнасе султанъ Мурать отъ Узунъ Хасана и дойде въ Бруса: понеже сынъ неговъ му беше отписаль, защо Болгаре те успѣвать и на ближавать и Едрене да земать. И абіе собра до 300000. души войска, и отиде въ Болгарія, сразисе въ Шумень съ Владисла-

ва и нави му и уби го, въ лѣто Господне 1448. кое то като чу Янкуль, абіе се върна во Влашко. Георгій же сички те Турцы изгна изъ Сербія, и дойде подъ Софія. Но абіе дойде на него со силна войска Георгій Арбанасъ съ великаго паша Турскаго.

Той Георгій беше единъ отъ трима та сынове Иоанна Кастриота, що то беха дадени, какво то се погоре рече, въ залогъ Мурату. И други те убо Мурать беше убилъ, а него не уби за негова та храбрость, но направилъ го Бейлербей и нарече го Скендеръ, сирѣчь второй Александра.

Той прочее Георгій, понеже искаше способъ да избѣгне отъ Турцы те, управилъ напредъ реченаго Паша, и сразихасе съ Георгія. И нави му Георгій и зема го въ плѣнь. И тога Георгій Арбанасъ абіе побѣгна въ Болгарска та войска, и испросилъ отъ Георгія царя до 300 войны искуснѣйши во бранехъ, собра же и Арбанаси до 12000. и отъ Черногорцы те дойде му помощь до 8000 души, и отиде во Албанія да освободи отечество то си отъ Турцы те, кои то по смерти отца неговога беха отишли да го обладаять.

Чувше же Арбанаси негово то пришествіе, много се возрадоваха, и стекохасе при него сички те, што и тамо собра войска оше до 22000. души. И така отиде до Крой градъ, и нощемъ нападна на Турцы те и изсѣче до 40000 души отъ нихъ, и зема Крой.

Това убо чувъ Мурать и сынъ неговъ Магометъ, много се разгнѣваха. И зема Мурать со себе до 300000 души войска избранна, и отиде на Георгія Арбанаса, и обсади градове Крой и Дураца. Георгій обаче пакъ нощемъ нападна на Мурата и до половина отъ войска та му изсѣче, и пакъ въ друга та нощъ. И така отгна Турцы

те отъ свое то отечество. А Мурать отъ гнѣва и ярости падна въ болѣзнь, и сдва живъ отнесенъ до Едрене, умре въ лѣто Господне 1449.

По смерти Мурата втораго настана сынъ му Магометъ второй. Онъ остави Болгаре те, Сербе те и Арбанаси те, и отиде на Грецы те, и обыколи Цариградъ. Абѣ же согради и крѣпость надъ Цариградъ. Направи же и ораницы (каикче та) до 80, и ги пуспи въ черно по море въ Боаза. Отидоха обаче само до Галата, а нататакъ не можеха да проминать, зашто то имаше въ вода та вериги желѣзны (синджиръ) отъ Галата до Цариградъ. Случисе обаче въ това време и повѣя южный вѣтръ силно, и разигра море то толко силно, што мореки те волны (талазе) префърлиха сички те ораницы презъ вериги те. И така тога Турска та войска и отъ море и отъ сухо обыколиха Цариградъ.

Това убо капо видоха Грецы те отчаяха си живопа, и се наготвиха сички да умратъ за отечество, и да се не дадапъ на Турцы те. Бихасе же три дни, и паднаха отъ Грецы и отъ Турцы выше отъ 200000 души чловѣцы мертви. Грецы те обаче ослабѣха, и убиха Константи на царя своего и брата неговаго Теофила. И тога Турцы те наполниха сички те улицы Цариградски. И кой може да искаже тогашнес безчестіе на Цариградски те Христіане! Заповѣда Магометъ своимъ Туркомъ до три дни: кой какво иска волень е да направи. Тога Турцы те стары сечеха, млади робеха, дѣвицы за жены земаха, богаты обираха, и безчисленны други правеха.

И така убо быде до три дни: слѣдъ три дни же повелъ Магометъ да изведатъ сички Цариградски Христіане на Ать мегданъ колику то

са останали живи, особно боляры, особно сырмаси. И попыта сулпанъ боляры те: гдѣ спе скрыли ваши те сокровища; а они опговориша и рекоха: Нѣе собирахмѣ само толко, колко да се хранимѣ, а за богатство нерадихмѣ. Тога султанъ повыкна нихны те слуги, и сосъ мука ги испита, гдѣ са скрыли богатство то Господарей своихъ, и разумѣвъ абѣ повелѣ да износать сребро и злато и каменіе многоцѣнны на Ать мегданъ, и направиха могила. Изнесоха же и сокровище то отъ света Софія, и направиха и отъ него друга могила.

Толку убо богатство като виде Магометъ, удивисе, и повелѣ своимъ да мучапъ Грецы те, и посѣкоха сички жены и деца нихны, а простый народъ раздѣли въ робство своимъ Туркомъ. Послѣ отиде въ Патріаршія та, и беше на мѣсто, гдѣ то е сега джамія султанъ Магометъ, и беше въ нея церква та святыхъ Апостоль Петра и Павла.

Излѣзна проче Патріархъ со сичкій народъ, што то се тамо нахождаше и се поклони султану. Онъ же попыта го: Ты кой си; Патріархъ же рече му: Азь самъ отецъ роду сему. Сулпанъ же рече му: Ты ли си великій Попъ; Онъ же отвѣща: Азь самъ, многолѣтній Царю! Султанъ же рече му: Те пи дарувамъ живота, и тая церква, и по хилядо жълпицы въ година та, и да бъдешъ какво то си и до сега былъ. Патріархъ же рече: Ей многолѣтній царю, ако найдохъ милость предъ тебе, дарувай ми и тоя народъ, кой то е сосъ мене. Султанъ же рече му: колку то са калугере и попове дарувамъ ти ги: а мирски те сички те ще погубимъ, зашто то ги найдохъ супостатами мене, и нещатъ да ми се покорать, и това продумаъ султанъ отиде си.

Въ лѣто же Господне 1454. собра пакъ Султанъ Магометъ войска до 500000 души Турцы избранны, и отиде на останалы ше градове Болгарски и Сербски. Стигнавъ же близо при Филиппополя и разумѣвъ, защо се крѣе въ Туловско то поле, и изъ гора та тамо вайска Болгарска, тоя часъ посла Арапъ Исуфъ паша съсь 15000 души Турска войска, да избѣять сичка та оная войска Болгарска тамо.

И така они отидоха въ средня та гора, и найдевшѣ тамо монастырь Святаго Николая, разсипаха го отъ основанія, и избиха сички те въ него калугере и мирски, щото се беха скрили. Послѣ отидоха въ село Турія и разориха. Послѣ въ Туловско то поле влѣзнаха: гдѣ то немаше войска Болгарска, но простый народъ жени и деца се крысха между горы те, собрани отъ окрестны те градове и села: кои то като видоха тога Турско то нашествіе, весмассе уплашиха, и помолившеся Богу съсь големъ гласъ до небесе выкаха: Господи помилуй. И Господь услыша нижное моленіе, и абіе съсь мгла покры сичко то поле, и притемне толко, щото Турцы те единъ другого се испознаваха, и возмнѣха, защо Болгаре те наладнаха на нихъ, и така фатиха да се бѣять по между си, и избихасе до единъ. И като не остана ни единъ отъ Турцы те, абіе мгла та се дигна: Народъ же това чудо видѣвшѣ прославиха Бога и чудотворца Николая, и остана онова мѣсто Мглишь отъ тога и до днесъ да се именува.

Султанъ же Магометъ, като чу това приключеніе, разгнѣвасе много на Болгаре те, и онъ убо отиде на Самоковъ, а Зинанъ паша посла на Златица: кой то бивсея облада Златица: Послѣ отиде и облада Ловчанска та крѣпость

(кале). Отъ тамо отиде на Видинъ на царя Болгарскаго Георгія Страшмира и сразившеся быде големъ бой. Султанъ облада Самоковъ съсь големо кровопролитіе за 7 месецы, а славный градъ Софія за 7 лѣта. Послѣ зема Пиротъ безъ бой. Обаче Болгаре те побѣгнаха, и се затвориша въ Нишь. Турцы те же абіе обыколиха Нишь, и за 9 месецы зеха и него. Послѣ отидоха въ Сербія, и разориха грады Отравица, Новобърдо и Ситница, въ лѣто Господне 1456. Зинанъ паша же бисе у Видинъ три лѣта съсь Георгія, и нави му, и изгна го изъ Видинъ, и улови го жива у Капинско со сички те неговы деца, въ лѣто Господне 1459. И Георгій убо благочестивый царь Болгарскій найпоследній и Ирина царица негова преставихасе и двама та у Рудникъ, въ лѣто Господне 1460, а три те нижни чада: Стефанъ, Марія и Анастасія, невѣдомо е какво станаха.

И така убо Болгаре те, Грецы те и Сербѣ те подпаднаха подъ Турско по ито и до днесъ.

ПОСЛѢДНЕЕ РАЗОРЕНІЕ БОЛГАРИИ.

Кога Магометъ вторый облада Цариградь, роди му се онова време сынъ, кой то се нарече Селимъ вторый. Той убо Селимъ като дойде на 16 години возраста, начна да търси способъ, да убіе баща си, и да се воцари онъ на негово мѣсто: кое то усѣтивъ Магометъ, абіе заповѣда да му извадашъ очи ше безъ милоспѣ. Селимъ обаче разумѣвъ това, скоро избѣгна по черно то море, въ Тапарска ша земля: гдѣ по го прія единъ Господарь Татарскій, и живѣя у него до смерпи отца своего, По смерти же отца своего собра до 125000 души войска Тапарска, и

отиде въ Цариградь, и сѣдна на башинный си столъ. Тога онай, кой то е былъ на онова време Патріархъ, отиде да се поклони Селиму царю, и му рече: Царю многолюбный! Има въ твоя та держава твои подданныцы, Болгарскій родъ, кои то са человекы сурови и во бранехъ непобѣдимы. И нихъ ако не смиришь до конца, можать пакъ да востанать на тебе, и да си земать земля та. Того ради совѣтувамъ те да разоришь сички те нижны мѣста, и да избѣешь нижны те градоначалницы и учены, за да быдешъ въ покой. И показа му сички те мѣста подробно.

Това убо като чу султанъ Селимъ отъ Патріарха, абіе сось големъ гнѣвъ подитнасе на Болгарія, въ лѣто Господне 1486. И самъ убо разсыпа Тракія отъ Едрене до Средецъ. Посла же одного воевода Татарска Мурза сось 40000 души Татарска войска, и разсыпа покрай Дунавъ и въ Стара планина все отъ черно то море до Видинь. Въ Македонія же посла своего взира сось 33000 войска: кой то отъ Драма до Босна все истурчи.

Нахождасе въ една Нѣмецка исторія за тогова Селима, защо като разорилъ Болгарія, колку то нашель красны юношы и дѣвицы собралъ и отвель ги во Едрене: гдѣ то ги потурчилъ и нареклъ ги Еничаре, сирѣчь снѣ чиракъ, нови ученицы. И юношы те убо въ воинство то вовеле: кой то бежа 32500 души, а женскій полъ Богъ вѣсть колку са были.

Въ тѣя времена и Терновска та Патріаршія Турцы те изгореха и патріарха убиха. И беша голема туга между человекы те, скорбь, жалость, плачь и рыданіе. Турцы те же избираха хубавы те церкви и ги обрачаха на джаміи, и сички те хубавы мѣста посвоиха, по первы те

человекы и учены те избиха, и имѣнія та имъ разграбиха.

И такова быде послѣднее разореніе Болгаріи отъ реченнаго предателя.

Конецъ Болгарскія Исторіи.

НАЧАЛО ТО

и

СВѢРШЕНІЕ ТО ПАТРИАРШЕСТВА БОЛГАРСКАГО.

Мортагонъ въ лѣто Господне 858—862 пріа крещеніе самъ, крести же и сичкій свой родъ: а Симеонъ Лабась въ свое то царствованіе вовеле Патріаршія въ Болгарія Болгарска и слѣдовательно и Митрополи и Епископіи: кои то исперва убо быдоха подъ Римскаго Папа до три години. Послѣ же останаха подъ Цариградска та Греческа Патріаршія: коя и соблазни Симеона и даде му причина да се отдѣли отъ нея. Защо кога то щеше да се постави некой Епископъ Болгаромъ, многу злато и дарове се искаха отъ Болгарскаго царя.

Това убо дѣло Богопротивно воспали големъ гнѣвъ въ Симеона, и така насили Грецы те много, щото не могоха да се сопротивать никакъ, но позволиха и поставиха въ Терновъ Патріарха самовластна Болгарина. Тойже Терновскій Патріархъ послѣ постави во Охрида Архіепископа, и онъ беша вторый по него: По Охридскаго же Преславскій Архіепископъ беша, а

по него Софійскій. И така оть онова време, даже докле облада Турчинь, Болгарски Патріарси се поставяха въ Болгарія та и Архіепископи и Епископи.

КИРИЛЛЪ и МЕТОДІЙ

Болгарски Книжници.

Въ исто то време, кога тосѣ крестиха Болгаре те, въ лѣто Господне 858—862, появилахсе и двама любородни Кирилль и Методій, братія единоутробни, изъ Солунь, чій отецъ се именуваше, Леонъ и беше родомъ Болгаринь, и сановить въ Восточно-Римска та (Греческа та) имперія *). Тія, думамъ, двама братія (за кои то Василий Априловъ въ своя та Филологическа книжка издана во Одесса въ градска та типогра-

*) Да се не удивлява никой на това: защо Восточно-Римска та Имперія е имала Болгаре не само сановници, но и полководцы, каковъ то е былъ Велизарій, и Императори, какви то са были Іустинъ 1-ый, Іустиніанъ 1-ый, Іустинъ 11-ый, и Василий Македонецъ. И

Велизарій беше отъ Германь, село близо при Охрида.

Іустиніанъ, кой то согради святая Софія, църква великолѣпна въ Цариградъ, коя то е сега джамія, онъ, думамъ, беше Іустиновъ племянникъ отъ Охрида, называше се Управда, и преименоваха го, като быде Императоръ Римскій или Греческій, на соотвѣтственное му име Іустиніанъ. Баща му се име-

фія 1841 названная Болгарскитѣ книжници съ разны доказателства доказува, защо са суци Болгаре и на Болгарское нарѣчіе преведоха Священнос Писаніе.) появилахсе, и извадиха буквы Болгарски съсъ намѣреніе да преведать единороднымъ своимъ Болгаромъ сичко то Священное Писаніе отъ Греческій языкъ на Болгарскій, искусивши суше въ Греческій языкъ, а най Кирилль, кой то беше по младъ отъ Методія и учисе въ Цариградъ заедно съсъ Императора Михаила сына Теофилова, и пройде сичка та Философія на Греческій языкъ, и быде Философъ изрдень. Тъмже отидоша въ Пресна градъ Болгарскій столный, кой тосѣ послѣ нарече Охрида. И тамо найдоха и соединихасе съсъ петина още учены на Греческій языкъ Болгаре, по име: Наума, Климента, Савва, Ангеларія и Ерасма. Собравшеся же тамо седмина та, съсъ измышленны те буквы преведоха сичко то Священно Писаніе на Болгарскій языкъ: за коя то причина народъ и до днесъ

нуваше Истокъ, а сестра му Вѣглица, коя то послѣ преименоваха Вигилаици.

Василій Македонецъ родисе близъ Адриянополя отъ бѣднаго баца. Кога то онай страшный Грекомъ Болгарскій царь Крумъ, въ лѣто Господне 811. завоева Адриянополь, между други те плѣнници беше и той Василій, още отрокъ: кой то и содержасе въ плѣнь докле быде миръ съсъ Грецы те при царѣ Мортагонѣ и Императорѣ Леонѣ.

Фотій Патріархъ, кого то Василій свема отъ стола, за да влѣзе пакъ въ милость при царя, сочини негово то родословіе: въ кое то показуваше, защо Василій проистича отъ Арсакиды те, Персіански те царіе.

Наслѣдници те Василиеви царуваха до 1028 години.

почита нѣхна память. Едному же отъ нѣхъ Наму, посвященъ е и монастырь, кой то стои и до днесъ, до 10 часа отстоящъ отъ Охрида при езеро, кое то сега убо носи истое име, а въ старое време называшесе Лихнидонъ.

Кирилль и Методій послѣ отидоха въ лѣто Господне 863. въ Моравіа, и тамо проповѣдуваха слово Божіе: гдѣ то Методій убо быде поставленъ Епископъ, а Кирилль отиде въ Римъ до тамошняго Архиепископа, и тамо сконча свой животь.

Моравіа тува не разумѣвай Сербская Моравіа, но Моравіа, коя то е при Оксана и Брандбургъ, гдѣ то живѣха Болгаре подъ име Славяне. И за това отъ онѣхъ славяне, кои то прѣяха ученіе тѣхъ учителей и вѣру Христіанску, наскохасе и Священніа книги Славянски. По право обаче треба да се дума сичко то нарѣчіе Священнаго Писанія Старо-Болгарско. И треба извѣстно тоя языкъ да са говорили тогашни те Болгаре: понеже речени те учителя Болгарски не можеха да преведать Священное писаніе на другъ языкъ, но на точноговоримый языкъ нѣхенъ, за да можать да разумѣять догмы те святѣхъ вѣры, кое то беше сичко то намѣреніе тѣхъ учителей.

Владимиръ князь Россійскій, пише Баронъ на листъ 179. прѣя-святое крещеніе и сичкій народъ Россійскій въ лѣто Господне 1050: кое то ще се рече 190. години слѣдъ Болгаре те. Въ тѣхъ времена прѣяха и писмена и книги Старо-Болгарски.

Сербе же беха подъ Папа та и държеха вѣра Римска, и въ лѣто Господне 1130 прѣя святое крещеніе Неманъ Жупанъ Сербскій и малку отъ народа: а въ лѣто Господне 1190, светый Савва Архиепископъ Сербскій сынъ Неманьовъ обърна

сичкій народъ Сербскій на святую православную вѣру: кое то ще се рече 330. години слѣдъ Болгаре те. Въ тѣхъ времена са прѣяха воистинну и священнѣхъ книги.

ЗНАМЕНІЕ

На Волгарскихъ Хоругвахъ.

Това знаменіе са имали Болгарски те царіе на Хоругвы те (пантіеры те) си, сирѣчь изображеніе лвова: кое то е знаменувало, защо Болгаре те са на войска силни, като лвове, какъ то ги и Александръ Македонскій проповѣда рекъ: Народъ славный и непобѣдимый на брань. И виждь за това въ Перуновы те дѣянїа.

Той образъ са имали они и на монеты те си. Еще же и други, като Царскій, Богоявленскій, Воскресенскій и пр.

ИЗЛОЖЕНІЕ

Кралеи Болгарскихъ и Царей по ряду.

К р а л и.

1-й Иллирикъ сынъ Мосоховъ.	лиевъ: кого то некои наричатъ Мойсей.
2-й Владія.	
3-й Коледа.	
4-й Времь.	
5-й Болгъ.	
6-й Лиль.	
7-й Перунъ.	
8-й Дикефаль. Отъ Перуна до Дикефала преидоха години 566 и кои быдоха между тья години вожди Болгаровъ, неизвѣстни са. Изато тува по Перуна абіе положисе Дикефаль за 8-й краль Болгарскій.	
9-й Вукичъ. Отъ Дикефала до Вукича преидоха години 266. и беха Болгаре те подъ Римско иго.	
10-й Свитилянъ.	
11-й Гервалинъ.	
12-й Драгичъ.	
13-й Борисъ или Богоръ.	
14-й Батой.	
15-й Тривелій.	
16-й Первый сынъ Тривелиевъ: кого то некои наричатъ Тербаль.	
17-й Второй сынъ Тривелиевъ: кого то некои наричатъ Мойсей.	

Ц а р и.

1-й Иоаннь Асень великій.
2-й Добрица.
3-й Телезвій.
4-й Сабингъ.
5-й Таганъ.
6-й Телерикъ первый.
7-й Телерикъ второй.
8-й Кардамъ.
9-й Крумъ.
10-й Моргагонъ, а въ светомъ Крещеніи Михаилъ
11-й Симеонъ Лабасъ.
12-й Петръ первый.
13-й Борисъ.
14-й Селевкій.
15-й Субботинъ.
16-й Давидъ.
17-й Самуилъ.
18-й Радомиръ.
19-й Гладимиръ.
20-й Иоаннь прозываемый Владимиръ.
21-й Петръ Делеанъ.
22-й Алушанъ.
23-й Асень.
24-й Петръ второй.

26-й Бориль.	33-й Михаилъ.
27-й Мичо или Смилецъ.	34-й Александръ.
28-й Константинъ Шишманъ.	35-й Иоаннь Шишманъ.
29-й Лаганъ.	36-й Георгій Страшимиръ: кой то быде найпо- слѣдній царь Болгарскій.
30-й Иоаннь Асень второй.	
31-й Петръ третій.	
32-й Светославъ.	

ИЗЛОЖЕНІЕ

Святыхъ Болгарскихъ по ряду.

1-й Святый краль Тривелій, а во иночествѣ Теоктисть.
2-й Светый царь Михаилъ.
3-й " " Давидъ.
4-й " " Иоаннь Владимиръ.
5-й " Иоаннь Патріархъ Терновскій.
6-й " Теофилакть Патріархъ Терновскій.
7-й " Евтимій Патріархъ Терновскій.
8-й " Иоакимъ Патріархъ Терновскій.
9-й " Климентъ Архиепископъ Охридскій.
10-й " преподобный Наумъ Охридскій.
11-й " преподобный Ерасмъ Охридскій.
12-й " Ангеларій учитель Охридскій.
13-й " Савва Епископъ Охридскій.
14-й " Николай Архиепископъ Охридскій.
15-й " Иларіонъ Епископъ Меглинскій.
16-й " преподобный Никодимъ Мироточець Прилепскій.
17-й " преподобный Иоаннь Рилскій.
18-й " Лука братанецъ Иоанна Рылскаго.
19-й " преподобный Гаврииль Лесновскій.
20-й " преподобный Прохоръ Шишскій.
21-й " преподобный Иоакимъ Сарандополскій.
22-й " преподобный Иоанкий Девическій.

- 23-й Светая преподобна Параскева Терновская.
 24-й Светый преподобный Теодосій Терновскій.
 25-й „ Марко Архіепископъ Преславскій.
 26-й „ Косма Зографскій
 27-й „ преподобный Симонъ Каменскій.
 28-й „ Филотей Скитскій.
 39-й „ преподобный Пимень Зографскій.
 30-й „ преподобный Михаилъ воинъ отъ село
 Потока.
 31-й „ великомученикъ Георгій Софійскій му-
 чимый отъ Селима.
 32-й Светая мученица Васса дѣвица отъ страны Со-
 лунскія.
 33-й Светый преподобный Димитрій Басарабовскій.
 34-й „ мученикъ Ангель Воинъ.
 35-й „ Николай Софійскій.
 36-й „ преподобно-мученикъ Манасій Габров-
 скій.

Свети 25 мученицы въ Зографъ сожжени огнемъ отъ
 Латиновъ во времена Калимана царя Болгарска-
 го, кои то са: Тома игумень, Варсонуфій, Ки-
 рилль, Михей, Симеонъ, Иларіонъ, Іаковъ,
 Мартиніанъ, Іовъ, Кипріанъ, Савва, Іаковъ,
 Косма, Сергій, Мина, Іосифъ, Іоанникій, Па-
 вель, Антоній, Евтимій, Дометіанъ, Партеній,
 и трима още, чии то имена не се найдоха.

Свети 14. мученицы, иже во градъ Тиверіа избіе-
 ни отъ Турковъ.

76-й Светый преподобно-мученикъ Игнатій Тулев-
 скій.

77-й Светый преподобно мученикъ Евтимій Сербскій.
 Има же и други многу безсумяѣнія Болгарски Свети
 угодницы, коихъ имена та, ако и да е утаило
 време то отъ насъ, но Богъ ги знае: понеже не-
 преставно предстоятъ му молящися за насъ.

Регистрална библиотека
 "Дора Габр" - Доричи

РЕГИСТРАЛНА БИБЛИОТЕКА
 ДОРА ГАБР" во Доричи
 472343